

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893.

Andra Kammaren.

N:o 15.

Tisdagen den 7 mars.

Kl. half 3 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes under detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne februari.

§ 2.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på kamrarnes bord hvilande proposition angående vissa ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet, hänvisades densamma till behandling af lagutskottet.

Till statsutskottet hänvisades Kongl. Maj:ts propositioner:

angående anvisande af medel till odlingslånefonden;

angående ordnande af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen; och

angående disposition af inflytande köpeskilling för kronan tillhörig mark i kvarteren Edelman mindre och Krabaten i Stockholm m. m.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 8, 26, 27 och 28.

§ 4.

Efter föredragning af bankoutskottets memorial n:o 3, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användande, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna omröstningsproposition af kammaren godkänd.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtande n:o 16 och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6.

§ 6.

Ordet begärdes af

Herr Persson i Mörarp, som yttrade: Då jag tror mig veta, att gemensamma omröstningar under någon af de närmaste dagarne förestå och då kamrarne möjligen komma att stanna i skiljaktiga beslut äfven i fråga om något eller några af anslagsbeloppen under sjunde hufvudtiteln, hvilka ärenden det för fortgången af Riksdagens arbeten vore af vigt att vid samma tillfälle få afgjorda, så tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets nu för andra gången bordlagda betänkande n:o 8 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens plenum.

Den af herr Persson sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 7.

Anmälles och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

såväl till Konungen:

n:o 8, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 9, angående föreslagna jernvägsbyggnader för statens räkning; och

n:o 11, angående anslag dels till nya byggnader vid statens jernvägstrafik, dels ock till rörlig materiel vid statens redan trafikerade jernvägar;

som ock till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 10, angående anvisande å riksgäldskontoret af medel till inköp af rörlig materiel för vissa af statens jernvägsbyggnader.

§ 8.

Justerades tre protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial n:o 29, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens *nionde* hufvudtitel;

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 92, med delgifning af nämnda kamrarnes beslut angående dess första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 i anledning af väckt motion om fridlysning af orr- och tjäderhönor under viss tid; och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om förbättring i de nuvarande pensionsvilkoren i folkskolelärares enke- och pupillkassa.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,49 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 8 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till ändrad lydelse af 74 § regeringsformen; och angående upplåtelse, för bildande af Kungsörs köping, af mark från Kungsörs kungsladugård.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets memorial n:o 29, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under rikssatens *nionde* hufvudtitel.

Punkterna 1—5.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

I *punkten 6* anmälde utskottet, att sedan kamrarne stannat i olika beslut rörande en af herr Lasse Jönsson väckt motion om ändrade bestämmelser beträffande pensioneringen af officerare af kompani-officers grad m. fl., men denna fråga vore af beskaffenhet, att sammanjemkning af kamrarnes olika beslut icke torde kunna ske, samt densamma ej heller torde kunna afgöras genom gemensam omröstning, frågan följaktligen, enligt utskottets åsigt, förfallit.

I fråga härom anförde:

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har icke kunnat dela den uppfattning, som utskottet i den nu föredragna punkten uttalat.

Enligt min mening borde nemligen utskottet här hafva föreslagit kamrarne gemensam votering. Frågan gäller som bekant arméns pensionskassa och åldersvilkoren för erhållande af pensioner ur denna kassa.

Nu är det visserligen sant, att motionären icke har begärt någon minskning af anslaget, men detta är här alldeles likgiltigt, eftersom det gäller ett förslagsanslag. Den siffra, som upptages i budgeten på ett förslagsanslag, är ju endast en beräkningssiffra och har icke det minsta inflytande på de utgifter, som med detta anslag komma att bestridas. Hvad som deremot har inflytande på utgifterna är de vilkor, under hvilka anslaget får användas, och det är en väsentlig förändring i dessa vilkor, åsyftande en minskning i utgifter, som motionären föreslagit. Under sådana förhållanden anser jag, att motionären verkligen har föreslagit en ändring i statsutgifter, fullkomligt oberoende af, huruvida siffran för förslagsanslaget i budgeten upptagits till förändradt eller oförändradt belopp.

Jag har, herr talman, härmed velat tillkännagifva, att jag icke kan godkänna det slut, hvartill utskottet i denna punkt har kommit.

Vidare yttrades ej. Punkten lades till handlingarna.

§ 4.

Herr talmannen tillkännagaf, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som derförinnan blifvit af båda kamrarne godkända, komme att anställas nästa lördag den 11 innevarande mars.

§ 5.

Vid föredragning härefter af ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 92, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om fridlysning af orr- och tjäderhonor under viss tid, beslöt kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

§ 6.

Föredrogs och bordlades för andra gången Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7.

§ 7.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjunde* hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Efter föredragning till en början af *punkten 1, mom. a)*, innefattande utskottets hemställan angående anslag till postverket, anförde: Ang. semester för postverkets tjänstemän.

Ang. semester
för postverkets
tjenstemän.

(Forts.)

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Som herrarne torde erinra sig, framstälde Kongl Maj:t vid föregående riksdag ett förslag om beviljande af medel till beredande af semester åt postverkets tjenstemän. Förslaget blef af kammaren afslaget på den grund, att man ville afvakta resultatet af den föreslagna sammanslagningen af post- och telegrafverken under gemensam styrelse. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade emellertid under debatten om denna fråga i kammaren följande ord: »om Riksdagen också icke nu bifaller detta förslag, hoppas jag ändå att — så vidt jag fortfarande får med dessa frågor att göra — det åtminstone icke skall förmenas mig att tillstyrka Konungen att å nyo framlägga detta förslag.» — Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets behof visar, att generalpoststyrelsen förnyat sin framställning i ämnet, men att Kongl. Maj:ts regering icke ansett sig böra inkomma till Riksdagen med något förslag rörande denna sak.

Jag kan för min del icke undertrycka den meningen, att det skulle varit önskligt, om redan vid denna riksdag herr statsrådet kunnat bringa sin ofvan omtalade afsigt till utförande. Att bereda posttjenstemännen semester synes mig nemligen vara en i hög grad behjertansvärd sak. Dessa tjenstemän hafva, åtminstone en ganska stor del af dem, ett mycket drygt arbete. De få ofta arbeta om nätterna, arbeta i osunda lokaler eller i oren luft, och deras tjenstgöring måste vara i hög grad enerverande, hvilket jag också hört af sådana tjenstemän. Det skulle då, synes mig, vara verkligen af behofvet påkalladt, att de finge sådana tillfällen att hemta friska krafter. Jag tror, att deras arbete skulle vinna derpå. Men jag tror äfven, att staten från en annan synpunkt sedt skulle hafva nytta deraf. Allt mer har man gjort den erfarenhet, att den bästa kontrollen, det bästa skyddet mot försnillningar är att personer, som hafva offentliga medel om hand, underkastas en tvungen semester. Jag tror, att inom våra banker den erfarenheten gjort sig gällande; och jag tror och hoppas, att man allt mer skall inse behofvet af åtgärders vidtagande i detta syfte. Det synes mig också vara en uppgift för staten att, så vidt möjligt är, söka förekomma frestelser af dylikt slag för sina tjenstemän, och man torde möjligen kunna säga, att dessa posttjenstemän äro i hög grad utsatta för sådana frestelser. Den lilla summa, som behöft tilläggas för att bereda en sådan semester, hade ock kunnat erhållas af statens behållna inkomst af postverket.

Med detta, som jag nu haft äran anföra, har det icke varit min mening att uttala något klander emot herr statsrådet, därför att han icke nu framlagt ett sådant förslag. Jag kan mycket väl förstå, att regeringen hyser betänkligheter emot att alltför snart förnya en framställning, som icke vunnit Riksdagens bifall. Jag kan också tänka mig det skälet, att man snart har att motse ett förslag angående sammanslagning af de båda verken, i hvilket fall det är mycket naturligt, att regeringen icke velat besvära Riksdagen med denna fråga. Emellertid har jag velat begagna detta tillfälle för att bringa saken på tal, på det att den icke så att säga må råka i glömska. Den är verkligen synnerligen behjertansvärd. Jag tror ock, att det för dessa posttjenstemän, som arbeta under svåra förhållanden och med ganska

liten afbönning, skulle vara godt att se, att deras intressen icke äro *Ang. semester för postverkets tjänstemän.* afglömda.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

(Forts.)

Herr *Romberg* instämde häruti.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Då jag icke haft tillfälle att från början åhöra den ärade talarens yttrande, kan jag icke lemna något fullständigare svar derpå. Jag kunde dock utaf slutet af hans anförande sluta till, hvarpå han syftade; och skall jag be att få med några ord lemna en förklaring angående min ställning till den nämnda frågan.

Det är sant, att jag vid ett föregående tillfälle yttrat, att det vore min önskan att få än en gång framlägga för Riksdagen ett förslag rörande denna semester för posttjänstemän, som jag i många afseenden anser vara behöflig och nyttig, såväl för deras egen skull som för vinnande af nödig kontroll. Jag tillät mig då yttra — jag erinrar mig det mycket väl — att just med hänsyn till kontrollen denna semester verkar på ett särdeles fördelaktigt sätt, när den nemligen icke är på förhand känd, utan tjänstgöringen helt plötsligt afklippes hvilken dag som helst och en annan inträder i stället — då måste kassan och allt annat vara i ordning på stationen. Det är nemligen nödvändigt, för att den afsedda kontrollen skall vinnas, att det är tvångssemester, så att den kommer på en tid som är minst väntad. Då innebär semestern på samma gång tillfälle till hvila och till nödig kontroll. Jag anser således, att det vore nyttigt, om en dylik semester blefve införd. Men den innebär en kostnad af, om jag minnes rätt, ungefär 30,000 kronor. Den derom gjorda framställningen har Riksdagen en gång afslagit; och Riksdagen brukar icke tycka om, att Kongl. Maj:t följande år kommer tillbaka med en framställning, som blifvit afslagen — ehuruval en god sak dock ibland vinner framgång äfven i sådant fall. Detta har inneburit ett skäl att ej i år förnya den ifrågavarande framställningen.

Ett annat skäl, hvarför jag icke tillstyrkt Kongl. Maj:t att i år göra detta, ligger deruti, att postväsendet ovilkorligen kräfver ökade förslagsanslag i många rigtningar. Det är ju inom alla stats-hushållningens grenar af vigt, att förslagsanslagen äro tilltagna så, att de räcka till och icke alltför mycket öfverskridas. En betydlig höjning å dessa anslag har därför af Kongl. Maj:t äskats. Då således utgifterna i allmänhet behöfde inskränkas, syntes det äfven från den synpunkten icke vara skäl att framlägga detta förslag just nu, hvaregenom kostnaderna skulle ytterligare ökas.

Slutligen, då frågan om sammanslagning af post- och telegrafverken icke blifvit afgjord eller inför Kongl. Maj:t föredragen, torde ock deri ligga ett skäl att icke göra en så väsentlig ändring i ställningen för dessa tjänstemän för närvarande.

Det är dessa omständigheter, som föranledt, att frågan icke nu kommit före. Men jag hysar fortfarande samma uppfattning i saken, hvarför jag ock, derest jag vid en kommande riksdag har med dessa

Ang. semester angelägenheter att göra, icke skall underlåta att fästa Kongl. Maj:ts
för postverkets uppmärksamhet på densamma.
tjenstemän.

(Forts.)

Herr von Friesen: Som bekant förekom vid förra riksdagen dels fråga om posttjenstemäns semester, dels fråga om inrättande af postinspektörsbefattningar. De senare beviljades af Riksdagen; det förra förslaget åter bifölls icke. För den som känner till något litet, huru det då gick till med dessa frågors förberedande behandling, måste det förefalla underligt, att nu herr statsrådet och chefen för finansdepartementet så skarpt framhåller behovet af den ifrågasatta semestern. Enligt *min* tanke var det icke rätt, det som skedde förra Riksdagen. Jag anser, att semestern bort sättas i främsta rummet, inspektörsbefattningarna i det andra. Så har dock ej skett.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. b)

Bifölls.

Punkterna 2—7.

Biföllos.

Punkten 8.

Mom. a)

Bifölls.

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.

Under *mom. b)* hemställde utskottet,

att Riksdagen måtte för anläggning af telefonledningar från Malmö till Hildesborgs kabelhus, från Norrköping öfver Vestervik till Oskarshamn, från Sundsvall till Östersund, från Malmö till Helsingborg och från Varekil till Hättan på extra stat för år 1894 bevilja 134,600 kronor.

Efter uppläsande häraf anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Såsom af utskottets betänkande synes, har utaf de af Kongl. Maj:t begärda 238,600 kronor för ifrågavarande telefonledningar statsutskottet tillstyrkt Riksdagen att icke bevilja medel för linierna Norrköping—Örebro 41,000 kronor, Göteborg—Falköping—Sköfde 22,000 kronor. Upsala—Sala—Norberg 26,000 kronor samt Göteborg—Uddevalle 15,000 kronor. Återstoden har statsutskottet tillstyrkt Riksdagen att bevilja. Bland dessa linier tillåter jag mig här att företrädesvis framhålla en,

som jag anser vara företrädesvis nyttig och nödvändig, och anhåller jag att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk något litet för att yttra mig särskildt derom. Denna linie är den från Norrköping till Örebro. Men jag ber på samma gång att få framhålla, att jag ingalunda underkänner behovet af de två andra, af statsutskottet afstyrkta linierna. Då emellertid statsutskottet i sin helhet enats om det förslag, som här föreligger, vågar jag icke hysa den förhoppningen, att Kongl. Maj:ts förslag i alla delar skulle kunna godkännas. Men deremot föreställer jag mig, att motståndet mot den nämnda linien icke kan vara så starkt, att icke möjligen förslaget derom skulle kunna vinna framgång — såvida nemligen icke statsutskottets herrar ledamöter föresatt sig att med all kraft motsätta sig det, ty då lärer väl ej lyckas öfvertyga kammaren.

En linie Norrköping—Örebro skulle vara till stor indirekt fördel för telefonrörelsen. Nu måste — såsom en hvar kan öfvertyga sig genom en blick på Sveriges telefonkarta — den ifrågavarande trafiken från Norrköping, Linköping och trakten deromkring till Vesterås, Arboga, Örebro och vestra eller nordvestra Sverige gå öfver Stockholm. Det är visserligen sant, att statistiken visar, att telefonsamtalen mellan Norrköpings-trakten och vestra Sverige icke äro så synnerligen talrika, så att man skulle kunna påstå, att en direkt linie Norrköping—Örebro skulle kunna från början bära sig. Men deremot kan man med bestämdhet påstå, att telefonsamtalen från Östergötland öfver Stockholm till Örebro förhindra ofantligt mycket den rörelse, som skall upprätthållas mellan Stockholm och Örebro—Vesterås—Arboga. Det är en känd sak, att redan nu de ledningar, som upplagts mellan Stockholm och Örebro—Vesterås—Arboga, äro öfverfyllda med telefonsamtal, så att de ej kunna bära mera. Följden blir den, att personer såväl i Östergötland som i Stockholm, hvilka vilja samtala med dessa trakter, få vänta. Och ej blott detta; utan en direkt förlust tillskyndas telefonväsendet derigenom, att många, som icke kunna få samtala, ej bry sig om att å nyo söka få det. Äfven en annan omständighet bör härvid tagas i betraktande. Om en person i t. ex. Norrköping öfver Stockholm vill samtala med en annan i Vesterås eller Örebro eller kanske någon plats på andra sidan derom, måste detta samtal ledas fram genom så många vaxelstationer, att det derigenom blir mångdubbelt dyrare än ett samtal direkt från Norrköping till Örebro. Telefonväsendet nedlägger mycket större omkostnader på det förra samtalet än på det senare. Det är själfklart, att det här icke blott är fråga om det direkta samtal, som skall bringas till stånd, utan ock om förberedelserna för, att ett sådant skall få ske på den tid, som önskas. Derför skola olika tjänstemän vid de olika vaxelstationerna sins emellan telefonera derom. Detta upptager tid, och tid är der mer än på andra håll penningar. Derutinnan ligger naturligtvis en särskild, direkt fördel af att få den nu ifrågavarande linien. — Nu säger man: »det gör ingenting, om vi icke bevilja det begärda anslaget i detta afseende i år, vi kunna ju i stället göra det ett annat år». Men hvarför skall man uppskjuta till ett annat år hvad som är ekonomiskt klokt att göra detta år, synnerligast som arbetena äro inberäknade i budgeten, och det således finnes tillgångar till dem. Må vara, att man afslår fram-

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.

(Forts.)

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.
(Forts.)

ställningarna angående de båda andra linierna — så har man ju i alla fall gjort besparingar — blott vederbörlig hänsyn toges till den nu ifrågasatt linien. Telefonsamtalen på våra ofantligt långa linier hafva blifvit satta så billiga, att man måste söka att göra det så ekonomiskt klokt som möjligt i afseende på förbindelserna de olika orterna emellan.

Jag skall be att för kammaren få lemna en jernförelse mellan afgifterna, som influtit för telegram, och afgifterna, som inkasserats för telefonsamtal, hvilken visar, huru billiga afgifterna för de senare varit. Man måste väl erkänna, att det för korrespondenten är fördelaktigare att få ett telefonsamtal, genom hvilket han af motparten kan få ett svar och sjelf lemna svar i sin tur, än att blott telegrafera och icke få svar utan direkt utgift. Skall jag i senare fallet kunna få ett svar, kostar det ju dubbla beloppet af afgiften för det ursprungliga telegrammet. Ett telegram med svar kostar inom landet minst en krona, under det att ett telefonsamtal kostar allenast 30—50 öre. Såsom herrarne veta, äro samtalsavgifterna så låga, att för ett samtal på 100 kilometers afstånd betalas endast 15 öre, för ett samtal på 250 kilometers afstånd 30 öre och för ett samtal på ett afstånd derutöfver intill 600 kilometer 50 öre, allt beräknadt för ett samtal på 3 minuter. Ett telegram deremot befordras hela vägen, den må vara lång eller kort, för minst 50 öre. Om man vill ställa upp en jernförelse mellan telefonsamtalen och de inländska telegrammen, så framgår deraf, att under år 1892 hafva aftelegraferats från de största stationerna i Sverige sammanlagt 452,834 telegram, som lemnat en inkomst af 357,960 kronor, under det att telefonsamtalen samma år vid samma stationer hafva uppgått till ett antal af 426,061 stycken, hvilka inbringat staten blott 138,753 kronor. Så billiga hafva telefonsamtalen varit. Medelportot för telegrammen har utgjort 70 öre, under det att medelportot för telefonsamtalen belöpt sig till allenast 31 öre. Allt detta tyder på, att man måste söka att ordna telefonanläggningarna så ekonomiskt som möjligt. Man bör därför icke anlägga sådana långa ledningar, som här äro i fråga, med lånta penningar, som draga ränta och skola amorteras. När Riksdagen uttalat den önskan, att Kongl. Maj:t måtte iakttaga varsamhet i afseende på anläggning af nya telefonledningar, har jag uppfattat detta så, att Kongl. Maj:t icke skall uppgöra förslag eller företaga något i denna sak utan att taga hänsyn framför allt till det ekonomiska resultatet af de ifrågasatta anläggningarna, på det att man icke må komma att driva en affär, som till äfventyrs kan gå baklänges och blifva förlustbringande, och hvartill Riksdagen sedan får släppa till penningar. Jag har också föreställt mig, att det icke kan vara Riksdagens mening, att, sedan vissa orter blifvit tillgodosedda i afseende på telefonledningar, andra skola få vänta dermed i åtskilliga år. Detta torde vara hvarken rättvist, billigt eller ekonomiskt. Deremot ligger det rent af en varsamhet och en klok ekonomisk åtgärd uti att besluta byggandet af den nu ifrågasatt linien, ty, såsom jag kanske redan alltför vidlyftigt visat, medför det verkligen för hvarje år och dag en förlust för staten att låta telefontrafiken, om jag så får säga, gå från Norrköping öfver Linköping och Stock-

holm till Örebro, då man kan få den korta linien Norrköping—Örebro byggd för ett så billigt pris som 41,000 kronor.

*Ang. anslag
till telefon-
ledningar.
(Forts.)*

Herr Jonsson i Hof: Jag kan beklagligtvis icke såsom ledamot af statsutskottet lofva att tillmötesgå det uttalande, som nu gjorts af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, utan anser mig i stället pligtig att söka försvara den ståndpunkt, utskottet intagit till den föreliggande frågan.

Jag skall då till en början gifva statsrådet rätt deri, att det för närvarande är en sådan omväg för telefoneringen mellan Norrköping och Örebro, som det nog kan vara skäl uti att på ett eller annat sätt afhjelpa. Men det sätt, som telegrafstyrelsen i detta afseende föreslagit, har åtminstone icke af utskottet kunnat godkännas. Såsom herrarne se af betänkancket, är det begärdt ett anslag af 41,000 kronor till den ifrågavarande liniens byggande. Om jag icke ser alltför origtigt på kartan, är den föreslagna linien ungefär dubbelt så lång och dubbelt så dyr, som om den sträckte sig så gent som möjligt mellan dessa städer. Telegrafstyrelsen har nemligen föreslagit, att linien skall förläggas utesfater jernvägen i en stor båge, detta med fäst afseende på telefonväsendets vidare utveckling. Det har då förefallit litet egendomligt, att när man vill afhjelpa de hinder, som uppstå genom telefonering på långa omvägar, man icke i stället förlägger den nya linien så gent som möjligt mellan de platser, som här äro i fråga, utan skapar en ny stor båge, som sannolikt i sin tid skall föranleda byggandet af ytterligare en linie, som är genare mellan dessa båda platser, än den förutvarande. Ty då styrelsen yttrat, att linien bör förläggas på detta sätt med hänsyn till telefonnätets vidare utveckling, syftar detta tydligen derhän, att till denna linie skall anknytas en mängd lokalnät på bågen; och då bågen blifvit fullsatt med dylika lokalnät, som kopplats till den ifrågavarande linien, ja, då står man på samma punkt igen, nemligen att man måste bygga en ny linie, som är fri från hinder, för att få telefonsamtalen billigare. Det är hufvudsakligen ur denna synpunkt sedt, som jag tror, att utskottet och Riksdagen i fjor uttalade den åsigten, att man borde gå till väga med varsamhet i fråga om telefonväsendets vidare utveckling. Ty det är i alla fall temligen riskabelt att på förhand afgöra, huruvida telefonväsendet för framtiden kan anses blifva en affär för staten, eller om det icke förr eller senare kommer att blifva en mycket dålig affär, för hvars underhåll staten kommer att få släppa till ganska afsevärda medel, i stället för att deraf få inkomster. Redan i den omständighet, som herr statsrådet nyss omnämnde, att under det att telegrammen inbringade så och så mycket, telefonsamtalen inbragte en obetydlighet i jemförelse dermed, om man sammanställde det antal af båda, som expedierats vid samma stationer, ligger en hänvisning på, att det icke är väl stäldt med telefonväsendet för närvarande. Ty äro afgifterna för telefonsamtalen satta så billiga, måste gifvetvis telegrafens verksamhet blifva lidande på denna affär; och blir telegrafens i detta fall lidande, är det fråga om, huruvida icke äfven posten blir detsamma. För att kyrkan må blifva stäld midt i byn, torde det blifva nödigt, att så snart som möjligt afgifterna för dessa telefonsamtal på långa linier afsevärdt

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.
(Forts.)

höjas. Detta blir en nödvändighet för att få inkomster och utgifter att gå i hop. Men då blir det äfven fråga om, huruvida tilloppet till linierna blir lika stort, sedan man höjt samtalsafgifterna, eller om det icke dervid kan inträffa, att de linier, som redan finnas, blifva tillräckliga för de samtal, för hvilka de komma att begagnas. Det synes således vara nödigt att man afpassar afgifterna så, att linierna bära sig, innan man oupphörligt drifver på med att lägga upp nya linier, konkurrerande med de gamla.

Jag vågar därför tro, att den önskan, herr statsrådet uttalade derom, att man skulle bevilja medel utöfver hvad utskottet i detta afseende här föreslagit, icke skall inom denna kammare vinna så särdeles stora sympatier. Snarare torde ett yrkande i motsatt riktning, nemligen att det borde beviljas mindre medel, än hvad här föreslagits, blifva välvilligt emottaget inom denna kammare. Med den betänksambet, kammaren alltid hyst i fråga om att se väl till, att de penningar, som anslås, blifva förståndigt och klokt samt så affärsmessigt som möjligt använda, tror jag, att tiden snarare torde mana oss att gå ännu varsammare till väga, i stället för att forcera byggandet af telefonlinier. Vi få tänka på, att för år 1894 äro förut beviljade 150,000 kronor i detta afseende af statsmedel, hvartill dessutom kommer det nu ifrågasatta beloppet 134,600 kronor. Sammanläggas dessa belopp, utgör summan icke långt ifrån 300,000 kronor, som man af statsmedel lagt ned på ett år i dessa telefonlinier. Härutöfver måste man kanske bereda sig på att släppa ut ytterligare 800,000 kronor eller kanske till och mer ändå mera i lånta medel för att fortfarande utveckla telefonväsendet. Detta kostar oss för närvarande bortåt 5,000,000 kronor i anläggning, och fortsätter man på samma sätt, som man hittills gjort, skall det icke dröja länge, innan denna summa fördubblas. Då kanske det också slutligen kan inträffa, att när man utvecklat nätet någorlunda fullständigt, komma nya idéer fram, som göra hela den gamla anläggningen mer eller mindre värdelös och oduglig — och man får börja på nytt.

Det pågår en utveckling af telefonväsendet, om hvilken man icke kan säga när den stannar i afseende på tekniska uppfinningar, och det kan mycket väl hända, att sådana uppfinningar göras, så att dessa dyra anläggningar i en snar framtid icke blifva behöfliga. Jag ber få på de skäl jag anfört yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Lilienberg: Det är verkligen uppbyggligt att se ett betänkande från statsutskottet rörande en hel hufvudtitel utan en enda reservation. Det är väl icke stor utsigt att få framgång åt ett förslag, som strider mot hvad statsutskottet sålunda enhälligt varit med om, men jag anser mig likväl böra säga min tanke i saken. Jag anser, att i dessa svåra tider bör all möjlig sparsamhet iakttagas i afseende på statens utgifter, och jag anser att här är ett fält i fråga, der besparingar kunna göras. Statens telefonväsende har utvecklat sig mycket hastigt, ja, man kan säga brådstörtadt, och jag tror att det nu kan vara skäl att gå något långsammare till väga. Jag kan icke föreställa mig annat än att de linier, hvilka statsutskottet tillstyrkt, mycket väl skulle kunna anstå ännu någon tid. Här är fråga om en statsutgift

på 238,600 kronor, som af regeringen begärts. Statsutskottet har nedsett summan till 134,600 kronor. Det återstår dock att se till, hurvida man icke kan bespara något mera. Jag anser, som sagdt, att dessa linier, till hvilka statsutskottet förordat anslag, mycket väl kunna anstå; derifrån vill jag dock undantaga linien från Malmö till Hildesborgs kabelhus på de skäl, som i statsverkspropositionen äro anförda. Jag skulle vilja, derest jag finge något understöd, framställa förslag om att kammaren måtte, med afslag på Kongl. Maj:ts framställning om anslag till anläggning af telefonledningar från Norrköping öfver Vestervik till Oskarshamn, från Sundsvall till Östersund, från Malmö till Helsingborg och från Varekil till Hättan, på extra stat för år 1894 bevilja ett anslag för anläggning af en telefonlinie från Malmö till Hildesborgs kabelhus å 20,000 kronor.

Ang. anslag till telefonledningar.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *John Olsson, Svensson* från Karlskrona och *Hammarström*.

Herr Swartling yttrade: Beklagligen kunna utsigterna att vinna någon ändring i statsutskottets förslag i afseende på anslagsbeloppen icke vara synnerligen stora, men jag vågar dock hoppas, att det kan vara *någon* möjlighet. I alla händelser kan jag icke dela det pessimistiska åskådningssätt rörande vårt telefonväsende, de båda föregående talarne lagt i dagen. Jag tror både mera och större om telefonväsendets framtid. Här har nyss af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet blifvit på det mest tydliga och klara sätt ådagalagdt behovet af den af Kongl. Maj:t föreslagna linien Norrköping—Örebro, så att jag icke har något vidare att tillägga om detta behof. Jag önskar blott, att Riksdagen må såsom billigt är behjerta detsamma. Jag tillåter mig därför att på de skäl, som blifvit af herr statsrådet anförda, yrka den ändring i förevarande punkt, att kammaren måtte besluta, att Riksdagen må för anläggningar af telefonledningar från Malmö till Hildesborgs kabelhus, från Norrköping till Örebro, från Norrköping öfver Vestervik till Oskarshamn, från Sundsvall till Östersund, från Malmö till Helsingborg och från Varekil till Hättan på extra stat för år 1894 bevilja 175,600 kronor; beloppet således ökad med den för ifrågakvarande linie behöfliga summan 41,000 kronor.

Herrar *Rosengren, Eklund* från Norrköping, *Petersson* i Hamra, *Rydberg* och *Thermænius* instämde med herr Swartling.

Herr Henricson: Jag skall be att först och främst få instämman i herr Swartlings anförande, och såsom ytterligare stöd, förutom hvad förut blifvit anfördt, anhåller jag få påpeka, att det finnes två viktiga, i rask utveckling stadda platser inom Östergötland, som skulle komma i beröring med denna linie, nemligen Mjölby och Motala. De hafva icke nu någon förbindelse med rikstelefonen, och jag tror, att de kunna hafva några anspråk derpå. Äfvenledes tror jag, att det icke skulle bli någon uppoffring att anslå dessa 41,000 kronor, ty jag är nästan övertygad om att linien skulle komma att gifva ränta, och om man, utan att göra några uppoffringar, kan förhjelpa dessa två af mig

Ang. anslag till telefonledningar. (Forts.)
 nyss nämnda platser, som äro stadda i rask utveckling, att komma i beröring med rikstelefonen, tror jag, att det finnes allt skäl dertill. Jag instämmer för öfrigt med herr Swartling.

Med herr Henricson förenade sig herr *Zotterman*.

Herr von Friesen: Med anledning af den siste talarens uttalade öfvertygelse, att linien från Norrköping till Örebro skulle komma att lemna ränta, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att i den omständigheten ligger just ett ytterligare stöd för utskottets hemställan, att denna linie icke skall byggas med anslag. Utskottet har ingenting emot att den bygges, men sasom bekant ha anvisats och komma förmodligen äfven i år att anvisas länemedel för anläggande af telefonledningar, nemligen just för anläggning af sådana, som kunna bära sig och lemna ränta. Är det nu så, som den siste talaren sade, att denna linie kommer att bära sig och lemna ränta, är det ju icke skäl att bevilja ett kontant anslag, utan då får telegrafstyrelsen blifva hänvisad till att bygga med lånta medel. Den siste talarens anförande har således endast ytterligare stärkt den hemställan, utskottet gjort.

Medan jag har ordet, vill jag säga, att då herr finansministern har sagt, att tillgångar finnas i budgeten, så är det nog bra och väl, att det finnes tillgångar i budgeten, men om sådana funnes i verkligheten, vore det ännu bättre. Särskildt vill jag framhålla, att herr finansministern måtte kunna se in i framtiden, ty en icke oväsentlig del af de tillgångar, som äro beräknade i budgeten, blir just i dessa dagar föremål för gemensam votering, och man vet icke huru den kommer att utfalla, åtminstone icke vet jag det. Jag kan således icke ens säga, om det finnes tillgångar i *budgeten*.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Gumælius: Det torde tillåtas mig, hvilken under många år sasom telegraftjensteman varit sysselsatt med elektricitet, få säga ett ord i förevarande fråga. Då skall jag med särskild hänsyn till den skiljaktighet, som eger rum mellan de båda föregående talarne, säga, att jag icke tror så mycket på att denna linie skall till det första komma att genom direkta inkomster bära sig sjelf och gifva öfverskott, men den kommer att bära sig utmärkt på det sättet, att den ökar inkomsterna på ett par af de väsentligaste ledningarna, nemligen de mellan Stockholm och Malmö samt Stockholm och Göteborg, på hvilka trafiken kommit att trängas in genom de samtal, som när de skulle gå från trakten bortom Norrköping på ena sidan till trakten bortom Örebro på den andra sidan — en ganska kort bit, som herrarne se på kartan — måste taga den långa omväg, om hvilken herr finansministern har talat. Det synes mig vara en alldeles afgjord misshushållning att icke då göra denna »bågsträng», helst när den kan göras så kort, utan i stället taga denna långa omväg. Vi telegraftjenstemän skulle hafva tyckt det vara illa stäldt, om telegraflinier hade varit lagda på samma sätt och det icke gått tvärs öfver landet några linier, som hade förkortat vägen, utan man måst störa trafikens gång på de egentliga länlinierna. Jag vill tillägga, att telefonväsendet här

i Sverige utvecklat sig som snart sagdt på intet annat ställe i världen, och det har det gjort i väsentlig grad derigenom, att det ifrån början har fått sköta sig sjelft. Detta har haft åtskilliga olägenheter med sig, men det har också haft den fördelen, att det kommit i mycket rask och kraftig växt. Nu har statsutskottet öfvertagit särskildt dessa långlinier, och om detta varit klokt eller ej, derom hafva nog tankarne varit delade bland många. Men då statsverket åtagit sig dessa, bör åtagandet också medföra en känsla af förpligtelse, och skall statsverket sköta detta med undanträngande af den enskilda företagsamheten, skall statsverket också inom måttlig tid draga upp de långlinier, som höra till systemet. Hvad dessa långa ledningar beträffar, är det väl få, som hafva så stor vikt och betydelse, som den föreslagna mellan Norrköping och Örebro. Jag tror, att ur teknisk och ekonomisk synpunkt kunde statsutskottet haft skäl att flytta en eller ett par linier af dem statsutskottet tillstyrkt på andra sidan om linien, för att i stället flytta denna in bland de tillstyrkta. Jag föreställer mig, att, om statsutskottet hade velat sätta sig in i dessa detaljer, statsutskottet då torde ha kommit till ett annat utlåtande än det gjort. Jag vill för min del hemställa om bifall till denna linie och de 41,000 kronor, som den är skattad till; och då det icke är något annat förslag, i hvilket den ingår, än det, som herr Swartling framställt, får jag för närvarande förena mig med honom. Framställes något annat förslag med annan gruppering, der man kommer till ungefär samma utgiftspost som statsutskottet, men med en sådan ändring att denna linie kommer med, kan det hända, att jag öfvergår till något sådant. Men jag tror, att det är en direkt misshushållning och nästan en bristande pligtuppfyllelse från statens sida, om icke denna sammanbindningslinie blir byggd så snart som möjligt.

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.
(Forts.)

Herr *Hahn* instämde häruti.

Herr *Persson* i Mörarp: Det har redan framstälts från blekingehållet anspråk på att man skulle göra inskränkingar i hvad statsutskottet tillstyrkt till telefonanläggningar. Men å andra sidan har det framhållits från norrköpingshället, att man skulle gå utöfver det af statsutskottet tillstyrkta beloppet. Jag tror mig emellertid med anledning häraf, äfven om man kan finna det egendomligt att icke någon reservation åtföljt detta statsutskottets betänkande, kunna våga det uttalande, att statsutskottet har i detta fall iakttagit, sasom man i dagligt tal säger, den gyllene medelvägen. Det har uttalats från Riksdagens sida, att man bör iakttaga nödig varsamhet vid anläggningen af nya telefonledningar, och det lär väl icke kunna förnekas, att man ännu icke har den erfarenhet, huruvida telefonväsendet i vårt land kan komma att bli af den ekonomiska beskaffenhet, att man må kunna våga uttala sig med någon visshet angående framtiden i ett sådant afseende. Under sådana förhållanden tror jag för min del, att det har varit statsutskottets uppfattning vid behandlingen af denna fråga, att man icke för närvarande bör gå längre än hvad som är oundgängligen nödvändigt. Till detta oundgängliga tror jag statsutskottet har kommit, då det tillstyrkt att för närvarande bevilja endast ett

Ang. anslag till telefonledningar. anslag af 134,600 kronor. På dessa enkla skäl anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

(Forts.)

Herr Henricson: Då jag nämnde, att jag trodde att detta anslag skulle komma att lemna ränta, trodde jag, att man skulle få räkna med några flere faktorer än direkta statsinkomster. Jag påpekade, att det fins två platser i Östergötland, som vore stadda i rask utveckling, och att, om dessa platser komme i förbindelse med rikstelefonen, det torde hända att deras utveckling främjades, och det var detta förhållande jag också tog i betraktande, då jag sade, att denna linie skulle gifva god ränta.

Herr Edelstam: Herr talman, mine herrar! Äfven jag har den åsigt, att Riksdagen bör så mycket som möjligt iakttaga sparsamhet med statens medel. Men en och annan gång kan det hända, att sparsamheten går litet för långt, så att den i stället för att vara till gagn och fördel blifver till skada.

Jag har personlig erfarenhet beträffande linien från Norrköping till det inre af landet, till Vesterås och Örebro. På denna linie äro samtalen så talrika, att det esomoftast händer, att man ej på flere timmar kan kommunicera sig från Nyköping, som är min hembygd, till Stockholu eller orter vester derom. Innan vi fingo rikstelefon, hade vi vår egen linie, som var anlagd och bekostad af dels några abonnenter i Nyköping, dels allmänna telefonbolaget. När så staten öfvertog linien, bestämdes dervid som ett vilkor, att Nyköpings samhälle skulle få hafva en linie för sin egen räkning. Nu ha emellertid samtalen söder ifrån, ända från Malmö, blifvit så talrika, att denna för Nyköpings stad särskildt afsedda linie icke får begagnas såsom aftaladt var, utan får den numera användas af andra orter. Följden har blifvit den, att det numera är ytterligt svårt att få ett samtal på denna linie, såvida man ej abonnerar viss tid, hvilket egentligen endast affärsmän kunna göra.

Jag tror därför för min del, att det ej skulle vara att iakttaga så synnerligt stor sparsamhet med statens medel att på detta sätt hindra samtal att komma till stånd, utan att man bör söka bereda andra linier för kommunikationen mellan södra Sverige och trakten vester om Stockholm samt Dalarne, så att man får beqvämare väg till dessa trakter än öfver Stockholm.

På grund häraf och då jag anser, att den föreslagna linien Norrköping—Örebro vore synnerligen lämplig, ber jag att få instämma i det yrkande, som framstälts af herr Swartling.

Herr Rodhe: Jag begärde egentligen ordet med anledning af herr von Friesens yttrande. Han nämnde, att den omständighet, att den föreslagna linien väntades skola gifva god ränta, utgjorde för honom ett stöd för hans tillstyrkande af utskottets förslag. Det förekommer mig, som det vore ett väl svagt stöd han sålunda tagit fasta på. Konseqvensen af herr von Friesens yttrande skulle vara, att staten skulle anlägga alla telefontledningar, som icke bure sig, men deremot åt enskilda personer öfverlemna anläggandet af sådana, som

kunde väntas blifva bärande. Mig synes, som det tvärtom skulle vara förenligt med en god statshushållning att, då nu staten söker komma i besittning af telefonväsendet, den framför allt söker få i sin hand de ledningar, som anses kunna blifva rentabla.

På grund deraf vill jag tillstyrka herr Swartlings yrkande.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet med anledning af den siste talarens yttrande. Han har missuppfattat mitt föregående anförande. Jag har icke sagt, att dessa rentabla linier skola öfverlemnas åt enskilde, utan jag har hänvisat till den grundsats, som vid telefonliniers byggande i landet hittills följts, som i år framstålts af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i statsrådsprotokollet och hvilken följaktligen ej borde vara för den föregående talaren obekant, den grundsats nemligen, att telefonlinier anläggas för statsverkets räkning, dels med lånta medel, dels med särskildt beviljade anslag. Med lånta medel anläggas sådana linier, hvilka anses kunna betala ränta och amortering på de lånta medlen; med direkta anslag åter anläggas sådana linier, som icke kunna bära sig. Vi få väl snart in från statsutskottet svar på Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande utaf lån från riksgäldskontoret på en million kronor för anläggning af telefonledningar. Vi ha beviljat under föregående år dylika lån. Kongl. Maj:t har för samma ändamål beviljat andra lån. Men utom dessa lån har beviljats dels för fem år ett direkt anslag på riksstaten af 750,000 kronor, af hvilket en del eller 150,000 kronor skall utgå under år 1894, dels särskilda anslag för vissa linier.

Det är således med två slag af medel som telefonlinier anläggas: dels med lånemedel, dels med direkta anslag. Nu är här således frågan: är denna linie, Norrköping—Örebro, af den art, att den bör anläggas med lånemedel, eller är den af sådan art, att man för dess anläggande bör bevilja särskildt anslag. Om det är så, som herr Henricson sade i sitt första yttrande, att denna linie kan gifva ränta, då bör den anläggas med lånemedel. Nu har herr Henricson modifierat sitt yttrande och förklarat, att det var en mera ideel ränta han tänkte på. Jag kan ju icke bestrida hans förklaring i den saken. Annars, när man talar om, att ett statens företag kommer att gifva god ränta, menar man, att det skall inflyta penningar i statskassan genom det-samma, men detta var nu icke *hans* mening den här gången.

En kamrat här på stockholmsbänken nämnde, att staten borde hafva en känsla af förpligtelse i dylika fall, då den öfvertagit telefonväsendet. Ja, det har staten också, och det har den ock visat. Staten har latit sitt telefonväsen utvecklas *i en rasande fart*, så att nog har staten uppfyllt den känslans kraf. Men om den der känslan af varsamhet också blifvit iakttagen, är en annan sak.

Nu satte samme ärade talare i fråga, att man skulle afslå en annan linie och bevilja den här i stället. Ja, hade utskottet gjort detta, hade det kommit folk från andra bygder och talat mot det. Hvar och en vill, att ledningen skall gå förbi hans knut. Det är klart, att man måste väga fördelarne af den linien mot fördelarne af den andra. Jag vill icke påstå, att det är ett *absolut* godt resultat som utskottet kommit till. Men jag tror, att, om utskottet kommit

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.
(Forts.)

Ang. anslag
till telefon-
ledning. (Forts.)

till ett annat resultat, det skulle hafva framställts precis lika starka invändningar deremot, ehuru från annat håll.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Herr talman! Mine herrar! Den siste ärade talaren sade, att vårt telefonväsen utvecklats sig med »en rasande fart». Ja, det lät så hemskt, att kanske endast detta kraftuttryck afskräcker åtskillige af kammarens ledamöter, som annars med lugn besinning skulle lyssna till de skäl jag nyss framlagt. Ett sådant der kärnuttryck kan draga med sig åtskillige, som icke tänkt sig så noga in i saken.

Hvad nu den *rasande farten* beträffar, ber jag att få inför kammaren försvara den fart, som begagnats och som jag anser hafva varit den rätta. Jag anser, att telefonväsendet bort drifvas fram tidigare än som skett. Det allvar, som lagts ned vid dess utveckling, började ej förr, än Andra Kammaren biföll Kongl. Maj:ts proposition år 1888 — eller var det 1889? — om att bevilja 750,000 kronor till vissa i propositionen angifna telefonledning. Det var då Andra Kammaren, som gjorde detta, trots tolf utskottsledamöter från Första Kammaren reserverat sig och varit emot Kongl. Maj:ts förslag. Då uttalade Andra Kammaren sin önskan, att saken måtte tagas om hand af regeringen och på allvar bedrifvas. Så har jag fattat kammarens beslut. Det hade icke varit förnuftigt att på det sätt begagna sig af Andra Kammarens beslut, att man lagt endast långledningar, utan att bereda tillfälle för andra orter att komma i förbindelse med dessa. Det hade hvarken varit ekonomiskt klokt eller för allmänheten nyttigt. När en gång detta beslut var fattadt, var vägen gifven; och det kunde icke hjälpas, att staten måste träda i täflan med de enskilda telefonnät, som börjat uppstå på skilda orter. Om det önskemål skulle nås, att statens telefonväsen skulle utvecklas med någon ekonomisk fördel och till allmänhetens gagn, kunde väl icke staten sätta sig med armarne i kors och använda penningarne så, att de icke främjade syftemålet, hvarken beredde ekonomisk fördel eller medförde allmänt gagn. Jag vill just fråga: är det skäl att klandra detta tillvägagångssätt, som jag tror hafva varit nyttigt både i det ena och det andra afseendet?

Jag har tillåtit mig försvara denna linie genom att framhålla, att man bör följa de principer, som hittills gjort sig gällande vid telefonledningens anläggande. Det vore ett brytande af det antagna systemet, ett öfvergifvande af den väg man beträdat att ej bevilja medel till en linie, som kan blifva till sådant gagn och bereda så stora indirekta fördelar, som här framhållits.

Beträffande åter hvad herr Olof Jonsson framhållit med sådan kraft, att telefonväsendet får lof att utvecklas sakta, och att det lätteligen kan göra intrång på post och telegraf, så ber jag att hvad telegrafens beträffar få nämna, att det naturligtvis i vissa fall inverkar skadligt på telegrafens, nemligen der konkurrens uppstår, på de långa linierna. Men å andra sidan har genom telefonen en fördel beredts allmänheten och telegrafstationerna. Den anordning, att telegram få befordras per telefon, har väsentligen underlättat telegrafförbindelsen,

och detta befordringssätt skall säkert vinna ytterligare utbredning, der det går för sig och i mån som allmänheten kommer till insigt om dess nytta. Derigenom komme då också telegrammens antal att ökas. Jag kan således icke se, att telefonväsendet i väsentlig grad, i stort sedt, minskat, och jag tror icke heller, att det framdeles kommer att minska telegrafverkets inkomster. Det är väl också att förutse, att samfärdseln skall tilltaga på alla håll.

Det har förut framhållits här, att afgiften för telefonsamtal är synnerligen låg. Den bestämdes vid samma tid som telegramportot nedsattes till halfva beloppet, hvilket af allmänheten mottogs med synnerlig belåtenhet.

Då kunde man icke gerna besluta sig för att sätta afgiften för telefonsamtal på längre afstånd högre än femtio öre. Det hade kanske varit riktigare — jag vill erkänna det — att göra detta, ty det visar sig vid en jämförelse med utlandet, att våra afgifter äro betydligt lägre, men aldrig kan det falla Riksdagen och Kongl. Maj:t in att göra såsom herr Olof Jonsson tänkt sig eller att, om man nu erkänner att taxan är för låg, med ens höja den så, att inkomsterna derigenom minskades, utan skall en höjning ske, hvilket jag visserligen anser behöfligt, så måste denna försiggå sakta och småningom och icke med så stort belopp, att man derigenom nedsätter telefonsamtalens antal till skada för inkomsterna. Det är gifvet att man måste gå försigtigt till väga.

Hvad beträffar herr Olof Joussons klander mot telegrafstyrelsen för det denna lagt den föreslagna linien i en båge, så tror jag att det är välbetänkt att lägga den längs med en jernvägslinie, der man kanske kan för kostnadens minskande upplägga trådarna på de redan befintliga stolparne. Jag tror att det är klokt att välja en linie, som redan innebär trafik från åtskilliga städer, i stället för att låta den gå igenom en ort, der ännu inga telefonnät finnas, som bidraga till inkomsten. När sedan denna linie en gång blir så öfverhopad med alla de samtal, som mellan Norrköping och Örebro skulle komma den till del, att den icke längre kan upptaga dem alla, då blir tiden inne för hvad herr Olof Jonsson hotade med, något som jag icke anser såsom ett farligt hot, utan blott såsom en följdriktig utveckling, nemligen att inlägga en direkt linie, der samfärdseln fordrar det. Jag anser det icke vara någon fara att behöfva motse en sådan sak.

Herr Jonsson i Hof: Ja, men jag håller fast vid, att det måste anses farligt att lägga denna linie på det nu föreslagna sättet, ty man må tycka om telefonledningarna huru mycket som helst, så måste det dock finnas en viss gräns för deras utveckling, som icke utan skada kan öferskridas, emedan följden annars blefve, att icke blott Östergötland utan hela landet skulle blifva öfersålladt med telefonlinier, hvilket skulle medföra oberäkneliga kostnader.

Det har vidare anmärkts, att vi skulle hafva brutit med de principer, som förut gjort sig gällande vid anläggning af telefonledningarna, men jag påstår tvärtom, att vi hållit fast vid dessa principer. Man har plägat bevilja statsanslag för långa interurbana ledningar, men jag betraktar icke denna linie såsom en sådan, utan blott såsom en bygdeledning, som skall förmedla en redan befintlig trafik och upptaga en del samtal under vägen. Då linien Stockholm—Göteborg byggts

Ang. anslag till telefonledningar.
(Forts.)

Ang. anslag
till telefon-
ledninggar.

med lånade medel, så bör denna linie ännu hellre kunna byggas med sådana medel.

(Forts.)

Herr Gumælius anmärkte, att det skulle vara en sådan affär att bygga denna linie på den grund att derigenom linierua Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg skulle blifva mycket mera anlitade. Hvad beträffar den sistnämnda linien, så är denna redan så upptagen med samtal, att någon vidare ökning icke kan förväntas, men möjligen skulle detta kunna inträffa i fråga om linien Stockholm—Malmö. Dock kan detta icke komma att spela en så stor rol som herr Gumælius förmenat.

Jag tror, att hvilka skäl motsidan än sökt uppställa mot utskottets förslag, så skola våra skäl dock befinnas något tyngre, och jag vidhåller därför yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Gumælius: Herr talman! Om herr Olof Jonsson med rätta tyckte, att det var en för lång bäge mellan Norrköping och Örebro, hvad skall man då säga om den bäge han föreslagit från Norrköping öfver Stockholm till Örebro? Det förefaller mig som vore den bägen dock längre. Det förhåller sig så nu, som herrarne kunna finna af den bok, som i går här utdelades, angående statens telefonväsende, om herrarne se på kartan der, att hufvudledningarna i Sverige äro byggda i ett stort latinskt A, något långsträckt. Det ena benet går mellan Stockholm och Göteborg, det andra, som är något längre, mellan Stockholm och Malmö. Nu gäller det att draga tvärestrecket öfver A. Gör man det nu i en bäge, så är det väl sant att man icke gör någon besparing, men man kan ju komma andra till hjälp. Men hvarför skulle man gå den längre bägen öfver den spetsiga vinkeln vid Stockholm?

Herr von Friesen vände sig emot dem, som talade för den föreslagna linien, eller egentligen mot östgötarne, särskildt dem på norrköpingsbänken, och sade att hvar och en ville hafva telefonen vid sin knut. Hvar är knuten i denna fråga, herr von Friesen? Jo, gifvetvis i Stockholm, icke i Norrköping och Örebro. Hufvudknuten är i Stockholm. Det är här mer än någon annanstädes i hela Sverige telefonsamtalen hopa sig. Det är här som, om bägen droges öfver Stockholm, det osunda och olämpliga inom telefonväsendet skulle uppstå, att telefonsamtalen från ömse hållen måste från stationen härstädes förmedlas. För att undvika detta behöfs denna korta sammanbindningslinie. — Det är ett vackert exempel på att satsen, det en hvar vill hafva telefonen vid sin egen knut, ej alltid slår in. Detta har den ärade talaren från statsutskottet visat. — Men här är knuten.

Herr von Friesen: Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet smickrade mig med, att mitt kraftuttryck skulle åstadkomma en kraftig verkan på kammaren. Den tillförsigten lysar jag icke, men det är icke för att svara härpå jag begärt ordet. Han ville anse mitt yttrande innebära ett klander deraf, att medel för telefonväsendet hittills af Riksdagen beviljats i så stor utsträckning som skett. Mitt yttrande var icke sådant. Jag har varit med vid flere riksdagar, då dessa medel beviljats, och jag har icke satt mig deremot och jag anser att de med rätta beviljats. Men jag vidhåller att det gått, om icke med *rasande* fart, hvilket ju var ett bildligt uttryck, så dock i *stark* fart. Detta kan icke bestridas. Riksdagen uttalade förra året,

att Riksdagen ansåg att varsamhet här borde iakttagas. Jag kan icke kalla det för varsamhet, att man året derefter kommer och begär en större summa än hvad som skedde, då uttalandet om varsamhet gjordes. Det kan ju gifvas olika meningar om tolkningen af detta uttryck »varsamhet». Men nog tror jag att vi, som voro med att skriva detta ord, icke menade dermed, att det anslag, som nästa år skulle begäras, skulle blifva större än det som begärdes, då vi yrkade varsamhet. Detta är vår enkla uppfattning af saken.

Det har blifvit sagt af talaren på nyköpingsbänken, att man får vänta flere timmar på telefonsamtal i Nyköping. Ja, i Stockholm får man också vänta rätt mycket. Deri vill jag gifva den närmast föregående talaren rätt. Man får verkligen vänta här, men man får väl något se tiden an och se, huru dessa förhållanden utveckla sig. Man får icke gå så brådstörtadt till väga, att telefonväsendet växer vederbörande öfver hufvudet. Den, som haft tillfälle att något närmare taga reda på telefonväsendets starka utveckling, förefaller det som om telegrafstyrelsen något dignade under bördan. Att utveckling eger rum är bra, men den bör ske med säkerhet och förstånd.

Herr Jonsson i Hof: Mot den af herr Gumælius omtalade bågen ber jag blott att få erinra, att nu är det fråga om ett anslag till anläggning af denna telefonlinie, och här har man icke att pröfva, om linien skall byggas med lånade medel. Jag har icke förordat denna båge öfver Stockholm, utan blott ansett, att om linien behöfves, så skall den byggas med lånemedel.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmaunen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställen oförändrad; 2:o) på bifall till nämnda hemställen med den af herr Swartling föreslagna ändring; och 3:o) på herr Lilienbergs ändringsförslag. Herr talmaunen fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr talmaunen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till herr Swartlings ändringsförslag, nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Då emellertid jemväl i fråga om kontrapositionen votering begärdes, blef nu först uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten 8 mom. b i statsutskottets utlåtande n:o 8 antager det af herr Swartling framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det yrkande, som framstälts af herr Lilienberg.

I denna första votering röstade 93 ledamöter ja, men 112 nej, i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Ang. anslag
till telefon-
ledningar.

(Forts.)

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i punkten 8 mom. b af utlåtandet n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit det af herr Lilienberg under öfverläggningen framställda yrkande.

Hufvudvoteringen utföll med 159 ja och 42 nej; hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

Efter föredragning vidare af *mom. c)* anförde:

Herr Johansson i Noraskog: Efter det beslut, som kammaren nyss fattat i afseende på den föregående punkten, är det ej min mening att yttra mig om den nu föredragna och göra några anmärkningar om det slut, hvartill utskottet kommit, utan jag har egentligen begärt ordet därför, att det till Andra Kammarens ledamöter under gårdagen blifvit utdeladt ett häfte, som jag här håller i min hand, och som är af den beskaffenhet, att jag ej velat lemna det alldeles obeaktadt. Nu står det visserligen på omslaget, att det är tryckt såsom manuskript, och detsamma står också på titelbladet. Det skall med andra ord betyda, att detta häfte egentligen icke kan göras till föremål för någon granskning eller för någon kritik. Jag skall därför icke heller sysselsätta mig med sjelfva innehållet; men jag har velat säga, att då man finner denna »redogörelse för statens telefonverksamhet under åren 1881—1892» vara försedd med en dedikation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, kan man hysa den föreställningen, att detta opus, hvaraf Riksdagen genom den verkställda utdelningen erhållit del, blifvit tryckt på utgifvarens egen bekostnad. Ty jag föreställer mig icke, att ett så pass dyrbart arbete som detta med så dyrbar utstyrsel kunnat tryckas på statens bekostnad och på samma gång förses med en sådan dedikation. Jag skall likväl icke yttra mig vidare om detta förhållande, då jag ej känner till saken, men jag skulle vilja rekommendera densamma till herrar statsrevisorers uppmärksamhet vid en kommande statsrevision.

Hvad åter sjelfva arbetet beträffar — jag har sett igenom det så pass mycket, att jag tagit någorlunda del af innehållet — kan jag icke underlåta att göra en anmärkning mot detsamma, ehuru, som jag redan sagt, då häftet är tryckt såsom manuskript, några anmärkningar deröfver egentligen ej borde förekomma. Jag har nemligen funnit, att i detta till statsrådet och chefen för finansdepartementet dedicerade arbete utgifvaren glömt att lemna en *fullständig* redogörelse för de belopp, som Riksdagen anvisat till telefonväsendet. En sådan redogörelse finnes icke. Det talas visserligen om, att Riksdagen vissa år lemnat så och så mycket, och andra år så och så mycket. Hvad Riksdagen gifvit förra året, derom står ej taladt annat än att Riksdagen lemnat åskade medel; men beloppet är ej angifvet med några bestämda siffror. Ser man på den tablå, som förekommer på sidan 36 — der författaren sökt sammanföra viktiga siffror — finner man mycket riktigt en uppgift på telefonväsendets »summa inkomster». Men denna redo-

görelse för inkomsterna är försedd med 3 stjernor, hvilka hänvisa till en not, i hvilken omtalas, att i dessa inkomster inräknats endast abonnements-, samtals- och samtrafikafgifter. Nog föreställer jag mig, att i en sådan handling — som har, om icke eu officiell, åtminstone en officiös natur — man ej bort underlåta att lemna en fullständig redogörelse för de summor, vare sig anslag eller lån, som Riksdagen anvisat för telefonväsendets utveckling. Det är denna anmärkning, som jag ansett mig kunna framhålla, då arbetet blifvit utdeladt till Riksdagens ledamöter, och som jag icke tyckt, att man med tystnad borde förbigå.

Såsom jag yttrade i början af mitt anförande, har jag icke något yrkande att göra i afseende på den föredragna punkten, men jag har velat yttra, hvad jag nu sagt, emedan jag trott, att innan vi lemnade frågan om telefonväsendet, man icke borde låta en sådan redogörelse som den här utdelade förblifva obeaktad.

Herr Ljungman: Jag tror, att kammarens ledamöter böra vara *mycket tacksamma* för att de fått sig tilldelade en sådan broschyr som denna, hvilken är ganska intressant och innehåller många upplysningar rörande statens telefonväsende, som det kan vara godt att hafva kännedom om, när man ett annat år kommer att behandla frågor om anslag till telefonväsendets ytterligare utveckling.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9—14.

Biföllos.

§ 8.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:r 15, i anledning af väckta motioner om ändring i 7 kap. strafflagen.

*Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.*

Punkten 1.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:r 192, hade herr C. E. Thermanius hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ny lydelse af 7 kap. strafflagen, i syfte att den må kunna tillämpas på nu förekommande förhållanden samt på samma gång och i främsta rummet tillgodose en verklig och om möjligt förökad helgd af Herrens dag.

Utskottet hemställde emellertid, under föreliggande punkt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde nu:

Herr Rodhe: Då den föreliggande motionen nära berör kyrkans intressen, kan jag såsom en kyrkans tjenare icke underlåta att i afseende på densamma yttra några ord. Att mitt yttrande, så framt motionen afser att främja nämnda intressen, kommer att gå i riktningen af ett förordande af densamma, är på förhand att vänta. Ja, jag skulle vilja rätt kraftigt förorda densamma — så vigtig synes mig den sak, som deri framhålles. Att ett lands sanna välfärd och lycka, äfven dess utveckling i rent yttre afseende, i väsentlig mån är beroende på

Om ändringar
7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)

huruvida denna utveckling får växa fram på den religiösa grundval, till hvilken hör äfven en mera allmänt utbredd vördnad för hvilodagen, tror jag att de fleste af kammarens ledamöter erkänna. Men erkänner man detta, då kan man ej annat än beklaga och se ett olycksbådande tecken i det allt mer sig utbredande vanhelgandet af hvilodagen; och då kan man icke annat än med glädje helsa och önska framgång åt hvarje åtgärd, genom hvilken detta vanhelgande i någon mån kan hämmas.

Utskottet har icke ansett sig kunna förorda den af herr Thermænius föreslagna åtgärden på den grund, att det ansett, att stor varsamhet bör iakttagas vid lagstiftning på detta område. Ja, att så bör ske, det lär ingen vilja bestrida; men månne man felar mot varsamhetens pligt genom att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilken hand det helt och hållet skulle läggas att formulera de skärpta lagbestämmelserna.

Utskottet menar dock — och det är det andra skälet för afstyrbandet af motionen — att det af motionären åsyftade målet eller hvilodagens helgd ej skulle kunna genom en skärpt lagstiftning rörande sabbatsbrott vinnas. Ja, det är sant, att lagarne — huru stränga de än må vara — icke ensamma förmå skaffa ett helgande af hvilodagen, ty ett sådant helgande växer i sjelfva verket fram endast ur den individuella öfvertygelsen. Men skulle därför lagar, som lägga band på individerna, vara utan gagn? Ingen lär på allvar vilja påstå detta. Vi ega ju redan en lag, som åsyftar att värna om hvilodagens helgd, och man skulle till och med kunna säga, att i densammans bestämmelser ligger ett tillräckligt värn, om den blott blefve verkligen efterlefd. Men äfven om man hyser denna uppfattning, anser jag dock, att en sådan skrifvelse till Kongl. Maj:t, som är föreslagen, skulle vara önskvärd, emedan den kunde hafva till följd, att den lag, som finnes, blefve mera noggrant efterlefd. Det är i sjelfva verket icke som det bör vara, att staten sjelf främjar ett kränkande af sina egna lagar. Utskottet menar, att motionären gjort sig skyldig till en öfverdrift, då han talar om ett sådant kränkande. Men jag tror icke, att den, som med oförvilladt öga betraktar saken, skall kunna gifva utskottet rätt häri. Det är obestridligt, att det finnes många inom det område, motionen åsyftar, som äro förhindrade från att, äfven om de skulle vilja det, iakttaga en rätt helgd af hvilodagen; och det är just lagens ändamål att undanröjda sådana hinder, att bereda skydd åt dem, som vilja hålla sabbaten i helgd.

Inom postverket har man, sedan några år tillbaka, vidtagit åtgärder i syfte att bereda de inom detta verk tjenstgörande tjenstemän och betjente ett sådant skydd. Huruvida liknande åtgärder blifvit inom jernvägsinstitutionen vidtagna, har jag mig icke bekant. I hvilket fall som helst synes det mig, som man borde fortgå på den redan möjligen inslagna vägen och inom denna institution, hvilken sysselsätter ett ojemförligt mycket större antal personer och der behöfvat därför är mycket större, mer än som skett söka bereda tjenstemän och betjente söndagshvila. Jag vet, att man mot den inskränkning af samfärdsmedlens användning, som motionären förordat, skall invända, att den vore till stor skada för vårt lands materiella utveckling. Denna fruktan tror jag är alldeles ogrundad. Det, som i princip ej är riktigt, kan i sjelfva verket icke blifva till något väsentligt och varaktigt gagn.

Erfarenheten från andra länder, t. ex. England, talar icke heller till förmån för nämnda påstående. Jag vill visst icke förorda ett öfverflyttande till vårt land öfver hufvud af engelska förhållanden — jag skulle särskildt icke vilja förorda öfverförandet till oss af det trålbundna firandet af hvilodagen, som i allmänhet eger rum i England — men nog tror jag, att vi i afseende på denna sak hafva mycket att lära af detta land. På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig yrka bifall till herr Thermænius' motion och afslag på utskottets hemställan.

*Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)*

Herr *Redelius* instämde häruti.

Herr *Lilienberg*: Gent emot den föregående talaren skall jag be att få återropa de skäl, som utskottet anfört för sitt afstyrkande af herr Thermænius' motion. Det har, såsom bekant är, varit mycket starkt ifrågasatt, huruvida lagstiftningen borde alls ingripa på det område, hvarom här är fråga, och detta har också varit en anledning för utskottet att icke tillstyrka motionen. Utskottet har nemligen ansett, att det icke under några förhållanden kunde vara lämpligt att i nu förevarande fall gå längre, än hvad lagstiftningen redan gått. Vill man bereda ökad helgd åt hvilodagen, bör det ske genom en smånigom gående utveckling af de allmänna förutsättningarna härför och icke genom skärpta ansvarsbestämmelser. Det är dock sådana motionären påyrkat, då han begärt en omarbetning af 7 kap. strafflagen.

På dessa skäl och på grund af hvad utskottet anfört, får jag yrka bifall till utskottets framställning i denna punkt.

Herr *Pettersson* i Österhaninge: Jag hör visserligen, herr talman, icke till dem, som anse, att man genom lagstiftning kan framkalla andliga lifsyftningar, och jag håller därför före, att de, som icke vilja på ett värdigt sätt fira sabbaten, dertill ej kunna tvingas genom några yttre medel. Men deremot anser jag, att det tillhör en kristen stat såsom sådan att, i sabbatshvilans intresse, sörja för, att individerna icke under helgdag bindas vid sådant arbete, som kan tåla uppskof, och af sådan anledning bör förläggas till de egentliga arbetsdagarna, hvarigenom och beredes åt hvilodagen en ökad yttre stillhet, som, äfven den, kan verka väckande och upplyftande. Nu hafva de båda motionärerna i detta ämne hänvisat på ett förhållande, der de anse en skärpt lagbestämmelse i det syfte, jag nyss antydt, vara af nöden, nemligen öppenstående af tobaksbodas under sabbatstid. Nekas kan väl icke, att det ändamål, som med dessa bodas öppenhållande på helgdag afses, icke är att fylla ett nödvändighetsbehof, utan tvärtom endast att tillfredsställa ett njutningsbegär, hvartill den, som deraf är i behof, bör kunna finna andra utvägar än sådana, som beröfva andra personer en välbehöflig söndagshvila. Den ene af motionärerna, herr Thermænius, har gått ett steg längre än den andre. Han hänvisar nemligen, hurusom äfven på andra områden än det nämnda, det vore behöfligt och önskligt att sabbatshvilan blefve bättre tillgodosedd, än som nu är förhållandet; och han föreslår i sådant syfte en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ny lydelse af 7 kap. strafflagen. För min del hyser jag den uppfattningen, att det, på de af motionärerna antydda områden, icke är så nödvändigt att få en *ny och förändrad* lagstiftning till stånd som fast mer att

Om ändringar tillse, att *de lagar, som finnas*, verkligen efterlefas. Att så icke all-
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)
tid är förhållandet, derpå hafva vi många exempel, till och med inom
administrationens olika grenar. Ja, icke ens under de fyra söndagar
om året, på hvilka genom öfverhetens särskilda bud Sveriges inbyggare
manas att lägga allt verldsligt arbete å sido, tager man tillbörlig hän-
syn hvarken till 7 kap. strafflagen eller till sabbatshelgden.

Jag vill icke göra något yrkande, men jag har velat uttala min
tanke i detta ämne, och jag vet att jag icke står ensam om densamma.
— Jag har velat, att i Riksdagens Andra Kammare en röst skulle
höjas för att påminna om välsignelsen, vigten och betydelsen af en
sabbatshvila, hvilken håller på att falla i glömska i det timliga för-
värfvets och de sinliga njutningarnas allt uppslukande flod.

Häruti instämde herrar *Ekman, Hammarström, Halvar Eriksson,
Palm, Göransson och Jakob Erikson.*

Herr Bülow yttrade: Motionären i fråga har förmodligen tyckt,
att då man i vårt land vore inne på en stark reaktionär väg, det kunde
vara skäl för honom att passa på och försöka, om det icke skulle kunna
lyckas äfven honom att få oss att taga ännu ett steg till baka. Det
är icke nog med, att hans yrkande går åt det hållet, utan hela hans
motion är affattad såsom ett angrepp mot hela vår tids kultur.

Jag erinrar mig, att för ungefär 30 år sedan, då jernvägarne några
år funnits till i vårt land, det lyckades presterskapet i södra Sverige
att få en petition i gång, på hvilken de fingo 18,000 personer att
skrifva under en begäran, att regeringen ville, om icke helt och hållet
förbjuda, så åtminstone betydligt inskränka söndagsbantågen. Denna
petition följdes af en motion i Riksdagen i angifna syfte. Men bonde-
ståndet visste att kraftigt tillbakavisa denna motion, ty enhälligt nej
genljöd från detta stånd, då man begärde, att motionen skulle antagas.
Sedermera har man varit temligen befriad från detta bråk om inskrän-
kning af jernbantågen på sön- och helgdagar.

En talare på göteborgsbänken yttrade, att här behöfdes skydd för
att de, som vilja fira sabbaten, skola få göra det. Jag tror icke, att
något sådant skydd behöfves, ty de, som vilja fira sabbaten, kunna
göra det från morgon till afton ostörda så mycket de vilja. Nej, det
är nog icke ett sådant skydd, som talaren påyrkar, utan fast mera ett
tvång för dem, som icke äro af statskyrkans mening. Statskyrkan har
alltid haft böter och fängelse till hands för menniskor, som icke vilja
helt och hållet böja sig under henne.

Motionären säger i sin motiou, att evangelii anseende icke så litet
blifvit undergräfdt genom jernvägarne. Tänk så förträffligt det skulle
blifva, om man kunde afskaffa jernvägarne helt och hållet, ty då skulle
väl evangelii ljus lysa storartadt — åtminstone synes det uppenbart,
att så är motionärens tankegång! Men han har med sina ord häfdat
en stor sanning; ty orsaken till att detta evangelii ljus är undergräfdt
är den, att den stigande upplysningen på alla områden inför kyrkan
begränsat tron och gjort tron mindre. Det är otron, som i alla tider
varit den enda magten, som kämpat oss fram till den frihet vi ha gent
emot statskyrkan.

... Derför att nu herr Thermanius vill sitta och helga hvilodagen

vid evangelium, så vill han äfven tvinga oss andra att göra detsamma. Jag klandrar icke, att han vill förmå andra att göra som han; men jag klandrar, att han vill stadga böter och fängelse för dem, som icke vilja följa honom.

Jag skall här på tal om inskränkning i jernbantågen erinra om hvad Tegnér på något ställe i sina skrifter säger, nemligen att det finnes ett testamente, som kommer ut hvarje vår, der bokstäfverna äro blommor och der bilagorna äro fogelsång. Detta testamente studerar jag hellre än evangelium. Jag undrar, om det skulle vara så syndigt att fira sabbaten med att på extra jernbantåg färdas ut i en vacker skog. Jag undrar, om icke det testamente, som ligger uppslaget der ute, kan vara lika skönt som det, herr Thermænius beundrar, och för hvilket han vill hafva skydd i form af böter och fängelse.

Han säger, att i andra länder äro söndagstågen inskränkta. Jag undrar, i hvilken afkrok af verlden det skulle vara, der sådant eger rum. Jag har hört sägas, att det skulle vara förhållandet i Skottland. Men i andra länder är det icke så; ty der gå flere tåg om söndagarne än andra dagar.

Han säger vidare i sin motion, att den vida öfvervägande delen af vårt folk använder söndagen till lust. Om så är förhållandet, så vill jag fråga honom, om den öfvervägande del, som så gör, skall tyranniseras af en liten del, som till på köpet är en fanatisk och okunnig del. Nej, jag tror, att vi icke böra gå till baka och lagstifta med böter och fängelse på öfvertygelsens, på de religiösa frågornas område. Vi hafva fått kämpa tillräckligt för att komma ur dessa tvångsband. Jag tror icke, att svenska folket kan sägas hafva på något sätt missbrukat den frihet, vi i förevarande hänseende ega, och därför protesterar jag, herr talman, mot att man nu skall gå till baka till forna tider, till fängelse och böter. Jag vill, att svenska folket skall få fira sabbaten efter sitt tycke och icke efter tvångsföreskrifter. Jag yrkar afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Westerberg: Då de föregående ärade talare, som yrkat bifall till herr Thermæni motion, hufvudsakligen kunna räknas till svenska kyrkans målsmän och hennes representanter här i kammaren, så vill jag, ehuru icke hörande dit, utan stående utanför hennes rämärken, häruti ena mig och hufvudsakligen betona den sista delen af motionärens framställning eller att genom alla till buds stående medel söka verka för förökad helgd af Herrans dag.

Den siste talaren har framställt en olika mening; och den är ju så allmän i Sverige, att det icke kunde vara något egentligt nytt, man fick höra från det hållet. Jag skall dock be att få upplysa herr Bülow, att hvad han anförde till stöd för sin åsigt, såsom hemtadt från andra länder, icke håller fullkomligt streck. Det förestår en utställning i år i Amerika, som kallas »the World's Fair», till minnesfest af 400-årsdagen af Amerikas upptäckt. Der kommer att samlas konst och intelligens; och jag tror knapp, att den föregående ärade talaren skulle vilja förneka dess framstående betydelse för kulturen. Likväl måste de, som deltaga i och besöka denna utställning, underkasta sig den uppfattning af Herrans dag, som Amerikas kongress har bestämt

*Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)*

Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)

för utställningens öppenställande, nemligen att den kommer att hållas stängd på Herrans dag. Det uttrycket: »Herrans dag» anser jag, vi böra taga fasta på gent emot några andra. Så t. ex. är ordet »sabbat» för oss främmande. Deremot, »Herrans dag» är fullt berättigadt och det, som vi kristne böra försvara. Detta begrepp »Herrans dag» borde vara så klart för oss, att jag tycker, att ett lagutskott i detta stycke hade bort kunna skilja på mitt och ditt. Det är *Herrans* dag, icke vår; vore det vår dag, hette den »din dag»; så har Kristus sjelf talat till Jerusalem, när det stod inför en katastrof. Men »Herrans dag», öfver den ställer han sin bestämmelse. Och då han säger, att meniskan lefver icke allenast af bröd, utan af hvart och ett ord, som gar af Guds mun, så hafva vi en ledning till att det finnes en tid, hvilken Gud gifvit till andlig näring och hvila. Denna anordning med en dags hvila återverkar på all utveckling, och jag tror, att 6 dagars arbete och en dags hvila är betydligt mera både fysiskt och andligt nyttigt och välgörande, än 7 dagars kontinuerligt arbete.

Här har nämnts, att staten kränker sina egna lagar. Ja, skulle det icke då vara särskildt lämpligt, att denna skrivelse finge afgå, så att helgden af Herrans dag derigenom påpekades äfven för de högsta statsmagterna? Vi behöfva blott kasta blicken tillbaka på den utflygt, som Riksdagen gjorde till Karlsborg förleden maj, hvilken företogs på en böndag, alldeles i strid mot statens egen befallning.

Då det är min innerliga önskan, att Sverige får all den välsignelse, som kan tillflyta från alla håll och allra helst ofvanifrån, så vill jag på det varmaste förorda herr Thermæni motion, äfven fast jag befarar, att den kommer att falla.

Herr Redelius: Då jag nyss instämde med talaren på göteborgsbänken, så tänkte jag naturligtvis icke begära ordet för att tillägga någonting, ehuru jag sedan kunde haft anledning att instämma med min andre embetsbroder midt emot här i kammaren. Men det var ett yttrande af en talare på skånebänken som uppkallade mig. Han yttrade nemligen något, som jag för min del icke vill låta gå utan gensägelse. Han framstälde denna sak, såsom vore den blott ett statskyrkointresse och till och med särskildt såsom ett presterligt intresse. Nu klandrar jag visserligen icke och vill icke heller i ringaste mån förneka detta intresse, vare sig beträffande presterskapet eller vår kyrka. Jag anser för min del, att det är någonting, som man kan *fordra* och med styrka fordra af Sveriges statskyrka och presterskap, att de skola, så vidt de förmå, häfda Herrans lag äfven i den del, der det gäller Herrans dag och dess helighållande. Det är icke mera, än hvad man har rätt att fordra af presterskapet, så att deruti hafva hvarken biskopen eller vi båda kontraktsprostar öfverskridit vår befogenhet. Jag vill försvara oss i detta hänseende.

Detta är *en* punkt. En annan sak, som är af mera vikt, är den, att talaren från Lund sammanblandade, som jag tyckte, två ting. Det är dock en skilnad mellan en viss kyrklig inrättning och kristendomen. Jag menar, att dessa båda begrepp icke äro detsamma och icke få sammanblandas. Detta är nu icke någon specielt presterlig fråga, utan en allmänt kristlig kulturfråga; och det gäller, huruvida svenska folkets

representation, särskildt denna Andra Kammare, vill stå kvar på kristlig ståndpunkt i detta hänseende eller om man vill frågå den från fäderna ärfda kristna åskådningen och intaga en deremot stridande ståndpunkt, sålunda ställa sig på helt annan grund. Det är detta jag vill betona och framhålla, att det är en allmänt kristlig åskådning, en lag, som står öfver all annan grundlag, och som vi menniskor visserligen kunna bryta, men aldrig upphäfva. Ty den står, medan alla andra lagar falla.

Så vill jag med anledning af denne talares ofta upprepade ordande om jernvägarne hafva sagt, att, om detta ock är en underordnad fråga, jag icke kau se någon skada i, om alla dessa godståg, som nu gå om söndagarne, men äro i hvila på måndagarne, i stället ginge tvärtom, d. v. s. ginge om måndagarne och hvilade om söndagarne. Jag kan icke se någon skada deri. Men, som sagdt, det är blott en underordnad sak, och jag vill icke sammanblanda den med den stora frågan. Jag vidhåller min ståndpunkt.

Herr Halvar Eriksson: Endast ett par ord. Jag har redan tillkännagifvit min åsigt i denna fråga, då jag instämde med herr kontraktsprosten Pettersson i hans anförande, och jag hade därför icke ämnat begära ordet, men med anledning af representantens för Lund anförande har jag icke kunnat underlåta att begära ordet för att afgifva en protest mot detta hans anförande.

Han begynte med att tala om statskyrkans otidsenliga tvångslagstiftning, och i sammanhang dermed talade han om evangelii undergång och motgång i närvarande stund, och han var viss om, att orsaken, hvarför evangelium hade en sådan motgång, var den stigande upplysningen. Vid närmare betraktande af och jmförelse mellan dessa båda saker, som herr Bülow sagt och anställt, skall man dock, såsom äfven herr Redelius ådagalagt, finna, att herr Bülow på det bestämdaste motsagt sig sjelf och visat, att han icke kunnat förstå att skilja mellan statskyrkan och religionen.

Hvad statskyrkan angår, har den nog understundom gjort sig skyldig till åtskilliga missgrepp och öfverdrifter, men att deraf ingalunda följt, att religionen är i aftagande, derom är jag alldeles förvissad. Nej, långt ifrån att religionen i denna stund gått under och lidit nederlag, kan jag säga herr Bülow, att, i den ringa mån jag känner vår svenska historia i politiskt och religiöst afseende, densamma visar, att religionen knappast har upplefvat ett sådant välsignadt tidevarf som det nittonde århundradet. Herr Bülows fröjd öfver evangelii undergång torde således blifva af mycket kort varaktighet.

Då herr Bülow säger, att det är den stigande upplysningen, som åstadkommer evangelii undergång, har han tydligen tagit fel, ty *har* evangelium icke gått tillbaka, så bevisar just detta förhållande, att icke upplysningen står i *sådan* strid med evangelium att, om upplysningen stiger, evangelium måste gå under. Nej, herr Bülow, mycket väl kunna dessa saker stå tillsammans, men väl tror jag, att den upplysning, som finnes, är ingen upplysning, om den kommer i strid med evangelium.

Den lära, som vår frälsare, Jesus Kristus af Nasaret, förkunnade,

Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)

Om ändringar i 7 kap. strafflagen.
(Forts.)

den har haft framgång och räknar i närvarande stund flere representer bland den lärda världen samt flere anhängare bland alla samhällsklasser än någon annan vetenskap och någon annan lära, och säkerligen behöfves det ett skarpare hufvud än herr Bülow's för att med framgång bekämpa densamma.

I detta yttrande instämde herrar *Lundström, Anderson* i Hasselbol och *Olsson* i Ornakärr.

Herr Ekman: Jag hade icke ämnat yttra mig i denna fråga, emedan den redan är afgjord och afslagen i Första Kammaren och det således icke är något att göra åt saken vid denna riksdag. Jag har dessutom redan instämt i en föregående talares yttrande och hade tänkt, att detta kunde vara nog, men som här har uppträdt en talare, som redan rönt ganska stora motsägelser, skall jag be att få göra min bestämda insats mot hvad han här har fört till torgs. Det är nemligen sådana saker, som icke onöpsta böra få passera inom en riksdag, som gifver sig ut för att stå på kristlig grund.

Han har först och främst stämplat hvilodagen såsom varande ett statskyrkans påfund, men för att göra ett sådant missgrepp måtte han mycket klent hafva studerat vår kyrkas historia och våra heliga urkunder. Hvilodagen och behofvet af densamma är icke stipulerad af något statskyrkans påbud, utan den har helt enkelt sin grund i människans behof af hvila, både lekamlig och andelig, och tro vi verkligen på en lefvande Gud, som leder och styrer oss, så förstå vi också, att han har så ordnat, att också detta behof skulle få sin tillfredsställelse.

Hvad nu vidare beträffar herr Bülow's anförande, så tyckte jag, att han yttrade sig något hänligt om evangelium, nemligen att den, som vill, kan ju sitta och läsa evangelium, men eljest kan man ju resa ut och se på blommorna i naturens uppslagna bok. Ja, jag föraktar visst icke alls att studera denna öppna bok, som ligger i naturen, men det finnes något annat, som är viktigare, och det är ett verkligt studerande af detta evangelium, hvilket herr Bülow berörde.

Jag kom att tänka på en sak, som många gånger varit i mina tankar, nemligen den officiella kristendomen, och jag får då säga, att den officiella kristendomen är en vedervärdighet, emedan den skrifver på skylten något annat än den vill realisera i lifvet.

Jag har sett efter, om jag skulle kunna få reda på ett exemplar af kyrkolagen, men något sådant fans icke här på bordet; eljest hade jag velat uppläsa första kapitlet i denna lag, hvilken är antagen af Konung och Riksdag samt gäller för svenska folket och der svenska folket förklarar, att det står på Guds ord och att det vill hålla fast vid denna grund.

Om nu svenska folket förklarat detta, så må det väl icke vara något underligt, om en medlem af detta folk kommer fram med eu motion, hvaruti han ödmjuktigen begär, att svenska folket måtte rätta sig härefter. Eller också, låtom oss stryka denna paragraf, låtom oss säga, att svenska folket icke vidare vill vara ett kristet folk, och dermed üro vi på redig och klar fot och veta aldeles ställningen. Vi

komma i år att fira 300-årsdagen af Upsala möte, hvarest svenska folket ^{Om ändringar} uttalade alldeles bestämdt, hvilken ställning det ville intaga. Nå väl, ^{i 7 kap. straff-} står svenska folket fortfarande kvar i denna ställning, då måste väl ^{lagen.} svenska folket respektera sin egen lag och rätta sig efter densamma och man må icke komma och tala hånligt derom; i annat fall må svenska folket förklara, att det icke vill stå på denna grund, och då är saken klar. Men att svenska folket skall stå och skylta med att det är ett kristet folk och sedan trampa under fötterna kristendomens lag, det är icke godt, det är icke egnadt att väcka respekt för svenska folkets ställning i kristligt hänseende.

(Forts.)

Det var verkligen så mycket i herr Bülow's anförande, som behöfver bemötas, att det kan icke hjälpas, att man upptager tiden dermed. Om jag icke hörde miste, så sade herr Bülow, att det var otron, som fört kulturen framåt. Det är verkligen ett yttrande, som jag knappt förstår huru herr Bülow kunnat uttala. Om han besinnar, hvad som fört oss till vår nuvarande utveckling, så frågas: är det verkligen otron, är det förnekandet af de kristna sedelagarna m. m., är det detta, som fört oss till den ståndpunkt, hvarpå vi nu befinna oss, eller är det icke fast mer det ödmjuka böjandet inför och lärandet af honom, som var mästaren med den lärda tungan? Är det icke snarare detta? Nej, hafva vi att tacka otron för något, så är det i sanning de pestbölder, som för närvarande finnas på vårt samhällslif och som icke kunna skaffas bort annat än genom att vi i ödmjukhet böja oss inför vår lifvande Gud.

Det är detta jag velat säga, på det att äfven min röst måtte vara höjd vid den protest, som nu aflagts af flere föregående talare. Ehuru motionen nu icke kan vinna framgång, så är jag dock öfvertygad om att den dag icke är långt borta, då vi skola få en lag, som inskränker åtminstone det onödiga arbetet på helgdagarne, och denna förtröstan hyser jag just därför att jag, i motsats mot herr Bülow, tror, att evangelium har vunnit och kommer att vinna segrar i vårt land.

Med herr Ekman förenade sig herrar *Broström, Odell* och *Hammarström*.

Herr Olsson i Mårdäng: Emedan jag anser, att denna fråga är af den beskaffenhet, att den bör egnas mer uppmärksamhet än lagutskottet gjort, må det tillåtas mig att äfven yttra några ord, på det att min mening må vardas antecknad i protokollet. Jag vill då först erinra om, att det ibland kan vara något att lära af andras erfarenhet. I det fallet skall jag taga mig friheten att åberopa en författare, hvilken jag tror icke kan jäfvas, om det ock för åtskilliga är obehagligt att han är prest. Han skrifer i den bok, som jag har i min hand, om förhållandena i Tyskland, och jag tror, att vi äro på god väg att närma oss detta land i det afseendet. Uti denna redogörelse förekommer en jämförelse mellan sabbatens helighållande i Tyskland och England, hvilket kan vara af ganska stort intresse. Han säger om förhållandena i Tyskland:

»Det stora flertalet af de mäktige och magthafvande, som skulle kunna förhjelpa folket till att återfå sin söndag, säga med broder-

Om ändringar i 7 kap. strafflagen.
(Forts.)

mördaren Kain: 'Skall jag taga vara på min broder?' Ja, icke få ibland dem tvinga direkt eller indirekt folket att arbeta. Det skar mig i hjertat, när jag hemkom från England och fick se rörelsen på söndagen i vår stad och öfver allt i vårt tyska fädernesland. Nästan hela den stora hopen af post- och telegraftjenstemän är under hela söndagen i den mest ansträngda verksamhet; ändlösa godståg gå lik-som på alla andra dagar, och de vanliga persontågen förstärkas ytterligare med tätt befolkade 'lusttåg till nedsatta pris'. Till och med af militärbefälet varder söndagen långt ifrån alltid respekterad, och det stannar ingalunda vid parader, appeller, försäljningar och undersökningar, som hållas på denna dag. I *fabrikerna* skall ju icke egentligen arbetas; endast 'reparationer, som icke kunna uppskjutas', äro af lagen tillåtna, men under denna firma fortgår sedan arbetet ofta nog med mycket lif. Och den arbetare, som möjligen vägrar att deltaga i arbetet, afskedas utan nåd och barmhertighet. Och der man icke arbetar, der höra dock afönings utbetalning och varors aflemnande på söndagsmorgonen till dagordningen. — På tusen och åter tusen stora adliga och icke adliga gods måste dagsverkarne arbeta hela söndagen. Visserligen icke för herrskapets skull, men för egen räkning, då de icke hafva någon annan tid öfrig att sköta sina små jordlappar. Offentliga byggnadsarbeten äro af lagen förbjudna; men huru ofta låta icke myndigheterna sjelfva arbetet fortgå, emedan det, såsom man säger, icke tål något uppskof. Så öfverträda lagstiftarne sjelfva lagen och undergräfvat hos folket aktningen för lagen och förundra sig dock sedan öfver att folket varder revolutionärt!! — När man på landtdagarne eller i riksdagen begär, att söndagarne skola skärfas och strängare handhafvas, så behandlas motionärerna som menniskor, hvilka icke veta huru det går till i verlden.»

Så långt synas förhållandena dock icke hafva urartat hos oss, men icke dess mindre håller jag före, att vi äro på väg att förlora vår söndag, och förlora derigenom en vigtig hufvudkälla till religiös och sedlig, till nationel och social kraft.

Hvad nu denna motion angår, vill jag endast uttala som min mening, att man icke kan befrämja sabbatsfirandet genom lagbud, derest det icke finnes förutsättningar därför i den allmänna uppfattningen. Men å andra sidan anser jag, att söndagshvilen är en förmån, hvartill hvarje individ inom samhället eger rättighet, och under förutsättning, att man betraktar den föreliggande motionen från den synpunkten, så anser jag, att det är statens skyldighet att ingripa, så att den ene individen icke hindrar den andre från att njuta denna hvila. Särskildt synes mig staten sjelf vid ordnandet af sin jernvägs- trafik böra föregå med godt exempel, så att icke den hindrar sina tjenstemän från åtnjutandet af denna sabbats- eller söndagshvila. Jag inser visserligen mycket väl, att ingenting kan göras vid denna fråga, såsom motionen nu föreligger och då densamma nu är afslagen i Första Kammaren, men icke desto mindre tvekar jag icke att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Bülow: Då herr Ekman från Stockholm uppträdde mot mitt yttrande om otron, så vill jag blott fråga honom, om han tror,

att martyrerna, som fordöm dömdes till döden på åtal af presterna, ^{Om ändringar} dömdes för sin tro, eller om de icke snarare dömdes på grund af sin ^{i 7 kap. straff-} otro? Det var otron, som redan då kämpade i världen för tankefrihet åt menniskoanden. Och »i hvarje fri tanke ljunger en stråle af Gud», säger Stuart Mill; det är dessa fria tankar, som kämpat sig fram för att få rättighet för sig på jorden gent emot den blinda tron.

(Forts.)

Herr Eriksson från Elgered yttrade sig ganska utförligt i fråga om sjelfva religionen, men det är icke den fråga, som här är före. Jag vill dock erinra honom om, att det fins någonting i världen, som heter civilisation. Civilisation är kristendom; men det har visat sig under förföljelsens mörka tider, att kristendomen icke alltid representerat civilisationen, och deri ligger den stora skillnaden mellan kristendom och civilisation.

På hvad herr Redelius yttrade, om att presterna vid försvarandet af denna sak endast gjort sin pligt, vill jag blott svara, att då jag icke vill lida förföljelse från presterna, vill jag heller icke, att de skola förföljas, utan att de tvärt om skola hafva fullkomlig och obehindrad rätt att uttala sin mening. De prester, som här hafva uppträdt för sin mening, hafva dessutom gjort det på ett sådant sätt, att det måste respekteras, blott de nöja sig med att få sin mening fram så till vida, att sabbaten må helgas på *frivillighetens* grund, och att religionen sjelf har den magten med sig att taga människorna i sitt sköte, men icke så att det skall ske med våld, med böter och fängelse.

Herr Redelius nämnde äfven, att det förefans en stor skillnad mellan statskyrkan och kristendomen. Ja, i denna fråga framträder denna skillnad ofantligt stor, ty kristendomen har i sjelfva verket aldrig yrkat på tvång. Den bjöds människorna på frivillighetens väg af Kristus, och det finnes intet enda ställe, der han sagt: den som bryter mot det eller det budet, skall sättas i fängelse eller betala böter. Nej, det är statskyrkan, som bjudit oss på böter och fängelse.

Men denna nya lagstiftning, som motionären bjuder på, den tillbakavisar jag och yrkar afslag å motionen.

Herr Ekman: Herr Bülow framställde till mig en fråga, som jag skulle be att få besvara, så mycket hellre som, såsom det torde hafva blifvit uppenbart för herrarne, hos herr Bülow synes råda en viss begreppsförvirring beträffande hvad som menas med statskyrkoreligion och med kristendom. Han frågade, om jag verkligen trodde, att dessa martyrer icke fingo lida för sin otros skull. Jo, visserligen fingo de lida för sin otros skull, nemligen för sin otro på åtskilliga af kyrkan stipulerade dogmer, men de ledo å andra sidan därför, att de voro *trogna*, att de trodde på den evangeliska sanningen. Det är detta, som åstadkommer en så ofantligt stor förvirring, att man sammanblandar *de statskyrkliga dogmerna*, allt hvad som t. ex. stipulerats i den Augsburgiska bekännelsen o. s. v., med *religiös sanning*, i det man säger och tror, att dessa dogmer äro kristendomen. Det må herr Bülow vara öfvertygad om, att om jag skärskådar statskyrkans dogmer och Augsburgiska bekännelsen inför bibelordet, så få många af dessa dogmer och mycket af det, som står i denna bekännelse, vika åt sidan.

Om ändringar i 7 kap. strafflagen. (Forts.) Om jag sedan får lida för min opposition mot t. ex. en statskyrko-
dogm, så följer väl icke af denna min otro, att jag icke *har tro på*
sjelfva sanningen och sanningens urkund.

Herr Bülow yttrade vidare, att sabbatsbudet får lof att iakttagas på frivillighetens väg. Jag är ingen vän af fängelse och böter i religionsmål, det torde kanske vara herrarne bekant. Men man skall komma i häg, att det finnes en mängd folk, som icke hafva sin *fria* vilja att sätta i verket *hvad* de vilja, t. ex. tjenstemän vid jernvägen och posten. Antag nu, att en lokomotivförare kommer och säger: jag vill hafva frihet om söndagen för att använda miu sabbat efter min öfvertygelse, så skulle med säkerhet hans förman svara: vill du icke sköta din tjänst, så får du taga afsked.

På samma sätt förhåller det sig med en mängd tjenare på olika ställen, som icke ega frihet att rätta sig efter sin öfvertygelse. Åt dessa måste man bereda skydd och skaffa frihet. Vilja de sedan icke begagna denna frihet rätt, så är det en annan sak. (Och staten bör härvid vara den arbetsgifvare, som går i spetsen, genom att förskaffa tjenstemännen vid sina institutioner nödig söndagshvila.)

Herr Höjer: Om jag icke alldeles misstager mig, så synes det verkligen, som om diskussionen öfver föreliggande punkt börjat komma ganska betänkligt in på afvägar. Den har nemligen öfvergått till en, låt vara, ganska intressant diskussion i teologi och allmän kulturhistoria. Jag har för min del trott, att vi egentligen skulle sysselsätta oss med den mycket enkla praktiskt sociala frågan, huruvida den sabbatshvila, som faktiskt är garanterad i 7:de kapitlet af vår nu gällande strafflag, behöfver, såsom herr Thermænius med sin motion tyckes vilja antyda, ytterligare befästas och omgärdas genom en omredigering af detta kapitel, naturligtvis efter hans åsigt genom införande af mera restriktiva bestämmelser. Jag är i det fallet icke af herr Thermæniis mening. Jag tror, i likhet med lagutskottet, att hvilodagens helgd icke kan vinnas genom en skärpt lagstiftning rörande sabbatsbrott, och det af det skälet, att jag är mycket tvislande på ofelbarheten af sådana åtgöranden, som gå ut på att fostra menniskor till religiositet och högre sedlighet med tillhjälp af restriktiva lagbestämmelser, af hvad slag de vara månde. Till följd häraf kan jag ej vara med om herr Thermæniis motion i den form, hvori den nu föreligger.

Men å andra sidan är jag med hänsyn till de arbetande klasserna — detta uttryck taget i sin vidsträcktaste betydelse — absolut och principiel vän af sabbatshvila. Jag tror, och deri sammanstämma mina åsигter med herr Thermæniis, att i detta stycke mycket kan göras inom åtskilliga af statens verk, posten, telegrafan och framför allt jernvägen. Jag tror t. ex., att man utan synnerligen stor afsaknad skulle kunna till en början inställa alla de godståg, som gå om söndagen. Derfor, om herr Thermænius hade formulerat sin motion så, att han föreslagit Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga i ompröfning, huruvida icke förändring inom dessa statens verk i afseende på söndagsarbetet skulle kunna åstadkommas, så skulle jag hafva varit bland de förste, som instämt i herr Thermæniis motion.

I den form, hvari den nu föreligger, får jag yrka afslag å den- *Om ändringar*
 samma och bifall till lagutskottets hemställan. *i 7 kap. straff-*
lagen.

(Forts.)

Herr Petersson i Brystorp: Jag vill instämma med dem, som yrkat på sabbatens helighållande, men i fråga om lagstiftningen kan jag icke vara med om den föreslagna åtgärden, ty jag tror icke, att man i lagstiftningsväg kan komma längre, än vi för närvarande äro. I 7 kap. 3 § strafflagen stadgas: »Idkar någon å sön- eller högtidsdag, emellan klockan 6 om morgonen och klockan 9 om aftonen, handtverk eller annat arbete, som uppskof tåla kan, straffes med böter.» Jag anser att denna paragraf kan vara alldeles tillräcklig, ty allt arbete, som tål uppskof, är här förbjudet.

Då jag alltså för min del anser, att icke någon vidare lagstiftning behöfves i detta ämne, får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bülow: Jag vill blott tillägga några ord med afseende på några talares yttrande, att man borde bereda söndagshvila åt tjänstemän vid posten och jernvägen. Ja, mine herrar, på detta område kunna vi nog vara eniga, men skulle herrarne då vilja lemna staten 8, 10 à 12 millioner kronor till ökad materiel och större uppsättning af tjänstemän? Det är detta, som herrarne icke vilja, och så länge kunna postverket och jernvägsstyrelsen ej ordna på annat sätt än nu är ordnad. Om de ej få dubbel uppsättning af tjänstemän och ökad materiel, så får det nog gå som det nu går.

Herr Thormænius: Med anledning af herr Bülows sista yttrande vill jag nämna, att, så länge gods ej mottages på jernvägsstationerna om söndagarne, så skall det säkerligen icke möta några väsentliga svårigheter att med den materiel, som nu står till buds, sköta trafiken, äfven om man skulle inställa söndagsgodstågen. Det inträffar nemligen mycket ofta att godstågen näst efter helgdagarne äro jmförelsevis små, så att till och med i min trakt blifvit till ett ordspråk att kalla de små godstågen *måndagståg*. Men man kan dess värre också göra den iakttagelsen, att *om* extra godståg behöfva anordnas, sker detta företrädesvis på sön- och helgdagar.

Jag skall icke, efter allt det understöd, som min motion rönt, tillåta mig att vara mångordig. Jag vill blott, med afseende på herr Bülows yttrande, att vi, i händelse den föreliggande motionen bifölles, skulle komma att taga ett steg bakåt, erinra om, hurusom man i Amerika — ett land, om hvilket det väl kan sägas att kulturen derstädes gjort större framsteg än i något annat land, oaktadt dess trafikförhållanden äro vida större än våra — om jag annars ej är illa underrättad, har kunnat göra sig väsentligen fri från godstrafiken om söndagarne.

Hvad beträffar herr Bülows påstående, att jag skulle vilja införa skärpt straffpåföljd af böter eller fängelse för dem, som icke efter mitt sinne helga sabbaten, så är detta ett fullkomligt misstag. Kan den uppfattningen verkligen framgå ur min motion, så beror detta helt enkelt derpå att jag uttryckt mig otydligt eller ofullständigt. Jag

Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)

åsyftar nemligen dels att, såsom lagutskottet säger å sidan 5, »skydda tjänare eller underlydande mot husbönders möjliga benägenhet att onödigtvis beröfva dem deras söndagshvila», dels att staten må ordna sina arbeten så, att den icke gifver ett offentligt exempel af vanvördnad för sina egna lagar och dermed äfven undergräfvat anseendet för evangelium och den samhällsbevarande magt det i sig innehåller.

Jag kan därför icke annat än beklaga, om den omständigheten, att jag icke uttryckt mig fullt tydligt, skall hafva till följd att motionen icke vinner kammarens bifall.

Hvad herr Bülows öfriga anmärkningar angår, så vill jag icke upptaga dem till bemötande. Herr Bülow kämpar för sina idéer, jag för mina, och vi stå med dem icke alls på samma mark. Under sådana förhållanden tjänar det naturligtvis till ingenting att diskutera med honom.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

I denna punkt hemställde utskottet, att Riksdagen i anledning af en utaf herr *E. J. Ekman* inom Andra Kammaren i ämnet väckt motion, n:o 60, ville för sin del antaga följande:

Förklaring

af 7 kap. 3 § strafflagen.

Härigenom förklaras, att med det i 7 kap. 3 § strafflagen stadgade förbud mot öppnande till salu å sabbatstid af kramlåda eller annan dylik bod afses jemväl bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Annerstedt, Fröberg, Lundin, von Stapelmohr, Näslund, Wester* och *Bruzelius*, hvilka ansett, att den af utskottet i anledning af herr *Ekman*s motion föreslagna lagförklaring icke bort tillstyrkas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Bruzelius*: Då jag ej kunnat dela den mening, som omfattats af lagutskottets flertal, utan anmält min reservation emot utlåtandet, så torde det tillåtas mig att angifva de skäl, som för mig varit bestämmande.

Den ärade kammaren behagade af utlåtandet finna, hurusom i Kongl. Maj:ts förslag till 1862 års Riksdag om antagande af ny strafflag ifrågasvarande lagrum, nemligen 3 § 7 kap. strafflagen, hade en annan lydelse, än det nu har. I den kongl. propositionen till nämnda Riksdag lydte nemligen sista mom. af 3 § 7 kap. strafflagen sålunda: »Lag

samma vare, om kramlåda eller annan bod å sådan sabbatstid till salu öppnas». Således med uteslutande af ordet »dylik», som nu förekommer framför ordet bod. Lagutskottet vid 1862 års riksdag anför i detta afseende: »Hvad angår handel å sabbat anser utskottet väl sådan kunna vara för andras frid störande och för ty ingalunda böra i allmänhet lemnas onäpst; men äfven här anser utskottet fall kunna gifvas, då nämnda grund — fridens störande eller förargelses väckande — icke förefinnes — och utöfver lagens grund bör icke dess stadgande sträckas. Brödbodar, mjölmagasin, sockerbagerier och andra *dylika butiker*, hvaruti en handel drifves, som till rörelsens omfång och art ingalunda är jemförlig med den, som idkas i egentliga kramlådor, hållas redan nu ofta öppna å sabbat, utan att, så vidt utskottet försport, någon förargelse derigenom åstadkommits.» Och för att utmärka att sådana försäljningsställen icke vore under sista punkten af förevarande paragraf inbegripna, har utskottet vid uttrycket »kramlåda eller annan bod» emellan de två sista orden inskjutit ordet »dylik».

*Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)*

Riksdagen antog, som sagdt, lagutskottets förslag, och för min del har jag trott, att handel å sabbat uteslutande med tobaksvaror icke fölle inom området af den söndagshandel, som i 7 kap. 3 § strafflagen belägges med straff.

Jag har grundat denna min tro dels på den af lagutskottet vid 1862—1863 årens riksdag begagnade motivering till ändring i Kongl. Maj:ts då framlagda proposition, som jag nyss tog mig friheten citera, och dels på den föreställningen, att tobak, än i en, än i en annan form, blifvit och är för många tusende inom vårt land en nödvändighetsvara, minst lika stor som t. ex. de varor äro, som utbudas i sockerbagerier, hvilka senare varors utbudande till salu å söndag ostridigt är straffritt.

Jag hade icke heller kunnat föreställa mig, att försäljning och köp af en cigarr eller en dosa snus i en tobaksbod skulle vara störande för söndagsfriden eller sabbatens helgd, om hvars bevarande jag är lika måu och angelägen som någon annan.

Emellertid har det, såsom motionären anført, inträffat att högsta domstolen, på åtal mot innehafvare af tobaksbutik för handel å sabbatstid med tobaksvaror, dömt till ansvar enligt ifrågavarande lagrum och tillika låtit i sin minnesbok anteckna ett dylikt rättsfall, dervid dock 7 af de 16 ledamöter, som deltog i målets afgörande, funno åtalade handelu ej falla inom området af 7 kap. 3 § strafflagen, hvar- emot 9 ledamöter ansågo dylika bodar liktydiga med kramlåda och på sådan grund fülde till ansvar.

Efter meddelandet af detta domslut lærer man kunna antaga, att utslagen i liknande fall komma att gå i en fällande riktning, till dess lagen blir ändrad — men ändrad i en riktning, alldeles motsatt den, som motionären åsyftar.

Den som nu, i likhet med motionären, önskar, att handel med tobaksvaror å sabbatstid skall vara med straff belagd, bör alltså kunna vara belåten med nuvarande lags stadganden, sådana dessa lyda och blifvit tydda af högsta domstolens flesta ledamöter.

Den åter, som i likhet med mig önskar ett förtydligande af lagen i alldeles motsatt riktning mot den i motionen föreslagna, bör hafva

Om ändringar ännu mera skäl för att rösta för afslag å en förändring i den före-
i 7 kap. straffslagna rigtningen.
lagen.

(Forts.)

Till slut och för att förekomma allt missförstånd om min ståndpunkt till denna fråga, skall jag be att få anföra några ord, äfven dessa hemtade ur lagutskottets betänkande för år 1862. Utskottet säger: »Uppfattningen om de så kallade religions- och sabbatsbrotten är numera i visst hänseende olika än fordom. Den äldre lagstiftningen i vårt, såväl som i andra länder, utgick från det antagande, att dessa brott voro omedelbart eller medelbart rigtade mot det högsta väsendet.»

Då lagstiftningen utgick från denna synpunkt, skulle ock naturligtvis brottens mängd och straffens stränghet derefter lämpas. Emellertid har alla länders lagstiftning allt mera frångått denna uppfattning af dessa brotts karakter.

Man har funnit, att dessa s. k. religions- och sabbatsbrott böra hemfalla under mensklig straffrätt endast så vida de åstadkomma förgelse eller äro sårande för den allmänna religiösa känslan.

På de skäl, jag nu anført, yrkar jag, herr talman, afslag å såväl motionen som lagutskottets betänkande.

Herr Erickson i Bjersby: Det hufvudsakligaste skäl, som föranledt mig att inom utskottet bidra till det slut, hvartill utskottet kommit, har varit det, att jag för min del ansett, att bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt säljes, är hänförlig till kramlåda, och att således det redan nu finnes i lag stadgadt, att handel i så kallade cigarrbutiker å sön- eller högtidsdag emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen är belagd med straffpåföljd. Högsta domstolens majoritet har äfven i de uti utskottets betänkande omförmälda prejudikat omfattat samma mening; och denna omständighet torde vid frågans bedömande få tillmätas stor betydelse. Men då, såsom vi veta, meningarna äro mycket delade i fråga om tolkningen af ordet »kramlåda», så anser jag det vara fördelaktigt att, på sätt utskottet föreslagit, medelst lagförklaring *tydligt* säga, huru lagen i detta fall skall rätteligen förstås. Ett sådant uttalande, hvilket redan gillats af Första Kamraren, synes mig icke vara af beskaffenhet att böra röna motstånd inom denna kammare.

Att dessa så kallade cigarrbodas åtminstone till allra största delen icke äro väsentligen annat än kramlådor, är uppenbart. Ty högst få cigarrbodas finnas, der icke äfven andra saker än tobaksartiklar hållas till salu, såsom tidningar, käppar, pipor, cigarrmunstycken, snusdosor, portmonnär m. m., och herrarne måste väl medgifva, att sistnämnda artiklar icke äro förfärdigade af tobak.

Men äfven om endast försäljning af tobak skulle ifrågakomma i dessa bodar, så borde vi väl dock kunna vara ense derom, att denna artikel icke är en sådan nödvändighetsvara, att man ju icke skulle kunna uppskjuta några timmar med anskaffningen deraf.

Hvad beträffar lämpligheten eller olämpligheten af dessa bodars stängning å sön- eller högtidsdag, så håller jag före, att om man hölle dem stängda, så skulle ingen lida skada deraf. Och om, å andra sidan, vinsten af deras stängning i moraliskt eller sedligt afseende,

hvilken motionären antagligen i främsta rummet afsett, icke skulle^{Om ändringar} blifva fullt så stor som en och annan möjligen föreställer sig, så har^{i 7 kap. straff-} dermed åtminstone ingen skada skett.
lagen.

Man har nu yrkat afslag å utskottets föreliggande förslag; men hvad blir närmast följden af ett sådant afslag? Jo, att man i fråga om lagens tillämplighet å cigarrbodarne får lefva i samma ovisshets-tillstånd som för närvarande råder. Jag ser ingen fara deri, att man får en lagförklaring i ämnet; och skulle det visa sig, att tillämpningen af lagen i det med lagförklaringen afsedda syfte är olämplig, hvilket jag för min del icke vill antaga, står det ju kommande Riksdagar fritt att åstadkomma lagbestämmelser i motsatt riktning.

Jag kan således för min del icke annat än yrka bifall till utskot-tets förslag.

Herr Ekman: Anledningen till att jag väckte min motion är det oeffterättighetstillstånd, som för närvarande är rådaande i afseende på tolkningen af denna paragraf. Det förhållandet kan nemligen icke få anses vara godt, att en lag är så skrifven, att man egentligen icke vet huru densamma skall tillämpas; och att den ifrågavarande lagen är otydligt affattad eller att den åtminstone icke kan riktigt klart uppfattas af hvar och en, det torde herrarne finna deraf, att under-domstolarne dömt olika i dessa mål och att äfven i högsta domstolen olika meningar gjort sig gällande, så att t. ex. 9 ledamöter stått mot 7. Hvad har detta haft för en verkan på åklagaremagten? Jo, den, att åklagaremagten icke ansett sig böra ingripa eller ens vågat att anställa åtal; ty det skulle ju kuuna hända, att dylika mål ännu en gång blefve dragna under högsta domstolen, och att dervid ledamöterna icke komme att stå 9 mot 7, utan 7 mot 9. Man vill icke riskera något sådant, och det måste ju också medgifvas att ett kongl. prejudikat icke är detsamma som gällande lag. Åtminstone är, så vidt jag ej miss-uppfattat saken, domaren icke skyldig att döma efter sådana prejudikat, utan i hvarje fall allenast efter sin egen personliga uppfattning om lagen. Under sådana förhållanden är det klart, att man bör söka att åvägabringa någon rättelse härutinnan. Det kan väl icke vara rätt att tobaksbodarn i Stockholm få hållas öppna, under det sådant förbjudes annorstädes, t. ex. i Sala, Enköping eller någon af de närmaste småstäderna, der jag har mig bekant, att stadsfiskalerna klämma efter dem, som hålla dylika bodar öppna. Här åter kan, som man vet, till och med strax bredvid ett polisvaktkontor en tobaksbod opåtaladt få vara öppen under helgdag. Herrarne måste väl medgifva, att det är alldeles nödvändigt att söka bringa reda och klarhet uti ifråga-varande hänseende. Detta är nu i första rummet syftemålet med min motion: lagen skall vara klar, så att åklagaren vet, när han skall ingripa, och när han icke skall det.

Det andra skälet, hvarför jag väckte denna motion, är, att uti våra tider, då man önskar, att arbetstiden så mycket som möjligt måtte inskränkas, så att arbetarne måtte få tillfälle att egna sig åt de intel-lektuella och andliga sysselsättningar, som de behöfva, det är en oegentlighet, att det skall finnas sådana affärer som våra tobaksbodarn, der personer få stå hela 15 timmar dagligen. Det lagutskott, hvars

(Forts.)

Om *ändringar* utlåtande citerades af den förste talaren, nemligen det vid 1862—63 i 7 kap. straff-lagen.

(Forts.)

dersaf, som lemnas i nu föreliggande lagutskotts betänkande, att handel å sabbat i allmänhet måste anses föregelseväckande och för andras religionsfrid störande, samt att det i all synnerhet vore af vigt att skydda tjenare eller andra underlydande mot husbönders möjliga benägenhet att onödigtvis beröfva dem deras söndagshvila. Emedan detta missförhållande framträder synnerligen tydligt just inom tobakshandelns område, då dessa bodar hållas öppna så många timmar under söckendagarne och derjemte under söndagarne, har jag ansett en rättelse härvidlag af behovet påkallad. Jag vet visserligen, att det på vissa håll, särskildt här i Stockholm, lemnas någon dags ledighet under veckan, men i alla fall kan icke arbetet inom en sådan atmosfär, förpestad af nikotingift, vara helsosamt för deras kroppar, liksom det ej heller kan ur rent psykiskt hänseende vara nyttigt för dem, att de hållas till så strängt arbete.

Nu säger man, att i dessa bodar endast säljes tobak. och att man icke tycker, att det är så farligt, då det icke säljes något annat. Jag skall då be att, till den kraft och verkan det hafva kan, få meddela en upplysning. Jag kan visserligen icke garantera uppgiftens rättighet, men jag har i dag fått ett bref från Göteborg, der det omtalas, att vid ett derstädes hållet protestmöte af Göteborgs hundratals cigarrhandlare icke mer än tjugu — säger 20 — infunnit sig, och dessa erkände, att det på helgdagarne icke var någon vidare förtjenst på tobaksförsäljningen, utan att det var på kortvarorna, som man då förtjenade, naturligtvis emedan de egentliga kortvarubutikerna då voro stängda. Men trots det, att tobakshandlarne medgäfvö detta, protesterade de dock mot butikernas stängning under söndagen, dervid skyllande på den tobaksförsäljning, som äfven om söndagen kunde ske på rakstugor, ölstugor och restauranter.

Beträffande förhållandena här i Stockholm, der tobaksbutikerna hållas öppna om söndagarne, vill jag blott nämna, att 1890 inlemnades till öfverståthållareembetet en skrifvelse, undertecknad af 66 af Stockholms förnämsta tobakshandlare, representerande omkring 100 cigarrbodas. Dessa yttra sig på följande sätt i sin skrifvelse: »Undertecknade, som idka handel med tobaksvaror, anse oss och våra biträden lika väl som andra medborgare behöfva den hvila, hvilken söndagen skulle skänka oss, men som konkurrensen inom yrket tvingat oss att försaka och som endast tillämpande af lagens stadgande kan återgifva oss, men vi fordra, att lagen allmänt tillämpas, så att icke en del genom att trotsa densamma på våra och öfrige laglydiges bekostnad göra en obehörig vinst.» Detta är också ett ganska talande skäl för att tillse, att cigarrbutikerna måtte stängas om söndagarne.

Som ett skäl emot stängningen har jag hört anföras, bland annat, att detta vore liktydigt med undergång för en del butiker. Jag får upprigtigt säga, att jag icke alls tror, att det skulle skada, om butikernas antal blefve något inskränkt. Här i Stockholm hafva tobaksbodar växt upp öfver allt som svampar ur jorden, på alla gator, vid alla hörn, och det är kanske icke alltid en så synnerligen sund spekulation. Om då en del af dessa skulle nödgas upphöra med sina

affärer, så tror jag icke, att dermed någon skada skulle vara skedd, ^{Om ändringar} eller att Stockholms rökande eller snusande befolkning skulle komma ^{7 kap. straff-} att lida någon brist, ty den skulle få sitt behof tillfredsstäldt genom lagen. de större, väl arrangerade butiker, som finnas i staden. (Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Anderson* i Hasselbol förklarade sig instämma med herr Ekman.

Herr Restadius yttrade: Jag ber i korthet få tillkännagifva, att jag anslutit mig till den mening, som lagutskottet i förevarande betänkande omfattat. Jag har så mycket hellre gjort det, som enligt min tanke lagstiftaren af skyldig aktning för sabbatens helgd icke velat frigöra annan handel än den, som omfattade sådana artiklar, hvilka kunna hänföras till nödvändighetsvaror, eller sådana, som icke lämpligen kunna inköpas förrän de begagnas.

Till stöd för rättigheten af denna min uppfattning får jag åberopa den historiska utredning om lagbudets tillkomst, som lagutskottet lemnat. För mig är det alldeles uppenbart, att lagstiftningen icke velat frigöra annan handel än handeln med lifsmedel och dylikt, och att snus och tobak skulle kunna hänföras till lifsmedel, lärar väl ingen vilja på allvar påstå. Om nu så förhölle sig, att lagstiftningen redan uttryckligen förbjudit söndagshandeln med tobak, så vore en lagförklaring icke nödvändig. Men så är icke förhållandet, ty såsom redan är omnämndt, har högsta domstolen 1884 vid handläggning af ett dylikt mål förklarat, att svaranden skulle pliktfällas, men när 1887 ett liknande mål föredrogs, så inträffade det, att på den afdelning af högsta domstolen, der målet förekom, så stridiga meningar uppstodo, att saken enligt gällande arbetsordning icke fick af afdelningen afgöras, utan måste hänskjutas till högsta domstolen in pleno. Så skedde, och mau stannade då vid 9 fällande röster mot 7 friande. Häraf framgår, att man inom den högsta lagskipande myndigheten har olika uppfattning angående detta lagbud. I detta sammanhang bör dock icke lemnas oanmärkt, att högsta domstolen år 1891 har handlagt två dylika mål, och att vid båda dessa tillfällen den tilltalade blifvit fäld, den ena gången af samtliga ledamöter i afdelningen, den andra gången med 6 röster mot 1. Deraf synes mig uppenbart framgå, att högsta domstolen fortgår på den en gång iuslagna vägen och sålunda allt jemt anser, att personer, som hållit cigarrbutiker öppna om söndagen, begått en lagstridig handling.

Men då det är en erkänd sats, att högsta domstolens prejudikat icke med nödvändighet behöfva efterlefas af underdomstolarne, och man deraf således icke kau hemta säkert stöd för att underdomarne hädanefter skola förfara så, som högsta domstolen anvisat, så skulle deraf blifva en följd, att ett tillvägagående får ega opätaldt rum i Stockholm, medan det deremot i andra städer, t. ex. Ystad och Trelleborg, är förbjudet. För att afhjelpa en sådan olika uppfattning af lagbudet, synes det mig ytterst lämpligt och ändamålsenligt, att en lagförklaring i nämnda syfte införes.

Häremot har invändts, att det fattiga folket icke skulle hafva

Om ändringarna någon annan dag i veckan ledig för att skaffa sig dessa varor, än i 7 kap. straff-
lagen. helgdagarne. Jag vill med anledning af detta påstående erinra derom, att af den fattiga befolkningen torde större delen eller omkring 80 procent vara bosatt på landet eller i sådana städer, der dylika bodar hållas stängda om söndagarne, och de sakna ju tydligtvis redan nu tillfälle att på söndagen förskaffa sig dessa varor. Hvad åter den återstående delen anbelangar, så torde någon särskild lagstiftning för densamma icke behöfva ifrågakomma, särskildt om dylika bodar, såsom t. ex. här i Stockholm är fallet, hållas öppna till kl. 11 på qvällen, ja, stundom ända till 1 och 2 på natten, och följaktligen konsumenterna af tobaksvaror hafva god tid på lördagen att skaffa sig hvad de behöfva.

Det har sagts, att om man stängde de egentliga tobaksbodarne om söndagen, så skulle handeln med snus och cigarrer om söndagen i stället komma att bedrifvas af kringvandrande kolportörer samt i brödbodar, kaféer och dylikt. Ja, utkolporteras dylika varor på gator och gränder, så är det polisens ovilkorliga pligt att inskrida och hindra att sådant eger rum. Sker det åter i brödbodar, så kan jag återopa ett belysande exempel på ett dylikt fall, som afgjorts af högsta domstolen. Det fans i eu stad i Vestmanland en qvinna, som tilltalades för handel med snus och tobak å söndag. Hon gjorde den invändningen, att hon idkade brödhandel. Men då vid verkställd undersökning befans, att det bröd hon innehade icke var värdt mer än 50 öre och hon således blott för skens skull hade brödboden och hennes hufvudsakliga verksamhet var att sälja snus och cigarrer, så blef hon af samtliga domstolar fäld till böter. Skulle dylika fall fortfarande förekomma, lära nog domstolarne taga hänsyn till, huruvida det varit det ena eller andra slaget af verksamhet, som hufvudsakligen bedrifvits, och huruvida den tilltalade haft för afsigt att öfverträda lagen eller icke, och svarare saker än sådana hafva nog våra domstolar mängen gång haft att afgöra.

Det har vidare sagts, att en hel mängd bodar genom en dylik åtgärd skulle till sin ekonomiska existens blifva lidande. Ja, i fall sådana bodar anlagts under föreställning, att söndagshandel för dem vore tillåten, så kan jag för min del icke finna, att detta bör utgöra något hinder för att lagen efterlefves. För öfrigt är det alls icke bevisadt, att deras existens äfventyras genom deras stängning om söndagarne, då de ju då kunna sälja så mycket mer om hvardagarne i stället.

På grund af hvad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Med herr Restadius förenade sig herrar *Thestrup*, *grefve Hamilton* och *Alexanderson*.

Herr Bülow: Jag kan icke underlåta att på det lifvigaste instämma i det anförande, som hållits af representanten från Kristianstad. Denne jurist brukar alltid tänka sig lagen och lagtillämpningen utan spetsfundigheter.

Att herr Ekman ville besvara Riksdagen med denna motion för-

vånar mig visserligen icke, men det visar, att liberalismen ofta ingen-^{Om ändringar}
ting annat är än despotism. ^{i 7 kap. straff-}

Jag tror, att icke synerligen stort skäl funnits att komma fram med detta förslag, i synnerhet som juristerna icke kunnat enas — icke ens i högsta domstolen — om att det är olagligt att sälja cigarrer om söndagarne.

För öfrigt tror jag, att cigarrhandeln är en näring, lika aktuingsvärd som den att bjuda ut religionsdogmer och religionsöfvertygelser om söndagarne.

Herr Petersson i Brystorp: Laguskottets nu föreliggande förslag afser ju blott en förklaring af den lag, som vi redan hafva, så att densamma kommer att tillämpas lika öfver hela landet. Såsom det nu är ställt, tillåtas tobaksbodarne i somliga städer att vara öppna äfven om söndagarne, under det att sådant i andra städer är förbjudet. Så vidt jag kan se, förefinnes icke något behof af dessa bodars öppenhållande äfven om söndagarne, ty man har icke från de orter, der sådant icke får ske, hört några klagomål deröfver. De passionerade tobaksförbrukarne synas mig icke heller kunna lida något af denna lagförklaring, ty de kunna ju på lördagen förskaffa sig så mycket tobak, att det räcker öfver söndagen. För min del skulle jag emellertid på det högsta beklaga, om utskottets förslag icke bifölles. På landsbygden hafva tobaksbodarne nemligen hittills icke fått hållas öppna på sön- och helgdagar, men om utskottets förslag förkastas, kan man nästan vara säker på, att om söndagarne skola komma vid alla kyrkor med flera större folksamlingsställen att utbjudas tobak eller cigarrer, som säkerligen komme att tillhandahållas långt in på natten, och man skulle icke så noga kunna hålla reda på, huru denna handel sköttes, ty det är icke godt om polis på landsbygden. Med tobakshandeln komme nog att förenas eu del annan handel. Då det var fråga om att införa högre stämpelafgift på spelkort, yttrades här i kammaren, att man kunde i vissa butiker gå in och begära en garibaldi-tvål, så fick man en kortlek. Något likartadt skulle kunna komma att ske i detta fall: om man sent på qvällen komme in och begärde att få köpa snus, finge man kanske i stället en sup. Att dylikt skulle kunna ske, synes mig icke lämpligt.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Wester: Motionären har såsom hufvudsakligt skäl för sin motion framhållit önskan att häfva den ovisshet om lagens mening, som nu råder. I detta fall håller jag fullkomligt med motionären; det är önskligt och nödigt, att åtgärd vidtages för att komma ifrån det i detta fall rådande osäkerhetstillståndet. Men detta hindrar icke att jag måste yrka afslag på utskottets föreliggande förslag. Utskottet har nemligen gifvit detta förslag namn af en lagförklaring. Detta förutsätter gifvetvis, att utskottet anser nu gällande lag innehålla förbud för tobakshandel om sön- och helgdagar. Men i likhet med representanten för Kristianstad hyser jag en motsatt mening.

Såsom stöd för sin åsigt har motionären åberopat, att högsta domstolen är 1884 enhälligt fält till ansvar i ett dylikt mål. Men om

(Forts.)

Om ändringarman läser handlingarna uti detta mål, får man skälig anledning till i 7 kap. straff-lagen. den förmodan, att några andra omständigheter inverkat å det fattade beslutet. År 1887 stodo af högsta domstolens ledamöter 9 mot 7 i ett likartadt mål, och justitiekanslersemetet har sedermera i ett utlåtande öfver en embetsåtgärd delat de sju ledamöternas åsigt. Man kan väl då, med all vördnad för högsta domstolens nämnda beslut, säga, att detsamma icke kan anses såsom något otvetydigt bevis för rättigheten af lagtolkningen i detta fall. Man må därför söka annan källa för utforskande af lagens mening, och man har den uti 1862—1863 års Riksdags lagutskotts uttalande i ämnet. För innehållet deraf har emellertid förut redogjorts.

Både lagutskottet och de, som talat för bifall till dess förslag, synas antaga, att utskottet vid 1862 och 1863 års riksdag ansett, att endast sådana bodar, som hölle till salu nödvändighetsvaror, skulle vara undantagna från bestämmelsen i 7 kap. 3 § strafflagen. Jag ber dock få fästa uppmärksamhet derpå, att i nämnda utskotts betänkande icke finnes ett ord, som antyder, att man sett saken ur denna synpunkt, utan det synes fast mera, som om man velat undantaga de mindre bodarne, d. v. s. de som hafva mindre rörelse än de egentliga krambodarne. Såsom ytterligare stöd för antagandet att man icke afsett endast nödvändighetsvaror, vill jag nämna, att just i dessa dagar högsta domstolen meddelat utslag rörande åtal mot en person, som höll lifvande blommor till salu, för det han haft butikens öppen på söndag, och dervid, såsom jag tror, enhälligt frikänt butikegaren. Detta vittnar om, att högsta domstolen åtminstone aldrig fattat lagen så, att rättighet att hålla öppet om söndagarne skulle gälla endast för bodar, som sålde nödvändighetsvaror.

Jag anser sålunda, att nu gällande lag går i en helt annan riktning än lagutskottet antagit och att för ty det nu framlagda lagförslaget icke kan få benämning af lagförklaring.

Det har också sagts, att man genom antagande af utskottets förslag skulle bereda en förman åt de tjänande klasserna. Det är väl sant, att derigenom skulle beredas dem ledighet till kl. 9 på söndagsaftnarne, men motionären har redan antytt, att åtminstone här i Stockholm de biträden, hvarom det nu är fråga, hafva en dag i veckan ledig. Efter hvad jag fatt från trovärdigt håll höra, är förhållandet sådant, ehuru de flesta taga denna ledighet icke på söndagen, utan på en söckendag, emedan de anse sig hafva större fördel deraf. Detta må väl också vara deras ensak. Jag intresserar mig lika mycket som motionären för de tjänande klasserna, men jag tror icke, att någon fördel beredes dem genom antagande af utskottets förslag, ty vill man lindra cigarrbutik-biträdenas arbete i någon afsevärd mån, bör man i lag stadga, att dessa butiker icke få hållas öppna längre än till en viss timme på aftonen, t. ex. till kl. 9 eller 10. Den största bördan för dem ligger nemligen deri, att butikerna äro öppna till kl. 12 à 1 på natten, och, efter hvad butikegarne säga, kunna de icke göra ändring derutinnan, förr än viss tid för alla dylika butikers stängning varder bestämd; men denna fråga föreligger icke nu.

Ser man nu på formuleringen af ifrågasatta lagförklaring eller, såsom jag vill kalla den, lagförändring, synes äfven den kunna gifva

anledning till betänksamhet. Motionären har afsett att få cigarrbodarne stängda på sön- eller helgdag. Hvad detta är, det veta vi alla, men »lagförklaringen» går icke obetydligt längre, då den säger, att med kramlåda eller annan dylik bod afses jemväl bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu. Om man antager utskottets förslag, blir visserligen klart att det ifrågavarande lagstadgandet äfven gäller cigarrbodar, men det kommer deremot att föranleda en mängd förvecklingar i andra afseenden, så att rättskipningen nog kommer att blifva fullt ut lika osäker som hittills. Jag skall för att klargöra detta anföra några exempel, som jag vill välja från Stockholm, ehuru de lika väl kunna gälla för andra städer. Om förslaget antages och cigarrbutikerna sålunda komma att hållas stängda på söndagarne, är alldeles gifvet, att man söker försälja tobak under andra former och att man kommer att gå så nära lagen som möjligt. Obestriddligt är, att, äfven om utskottets förslag blifver lag, mjölk- och brödbodar få hållas öppna på söndagar och att det icke heller är förbjudet att då sälja tobak. Men om nu egare af mjölk- eller brödbod uti sin bod försäljer tobaksvaror på söndag, hur går det då? Är detta förbjudet eller icke? Efter bokstafslydelsen i den nya lagen ja; efter andan uti nu gällande lag nej. Men härutinnan få vi nog se olika domslut. Perukmakare och barberare innehafva redan nu tobaksfabrikat, som de tillhandahålla kunderna. Gifvetvis komma de att bibehålla, ja, till och med utveckla denna sin rörelse. Deras lokaler få lagligen vara öppna om söndagarne. Skola de då vara förbudna att sälja en cigarr eller skola, i fall så sker, deras lokaler anses såsom bodar, der tobak hålles till salu eller icke? Derom torde nog blifva olika åsichter. Det är äfven obestriddligt, att på restauranter af hvad slag som helst få tobaksfabrikat säljas, äfven om denna lagförklaring kommer till stånd. Vid ingången till »Berns salong» finnes ett stånd eller, såsom jag vill kalla det, en bod, der tobaksvaror säljas; och äfven inom många andra restauranter finnas särskilda afdelningar för dylik försäljning. Blir detta förbjudet eller icke? Är detta en bod eller icke? Det vet man icke. Beträffande »Berns salong» är butiken visserligen i förstugan och der skulle man sålunda kunna förbjuda försäljning om söndagarne. Men om man flyttar in butiken i sjelfva salongen eller om man säljer cigarrer icke uti särskild afdelning, utan från disk eller annorledes, huru blir det då? Derom får man icke genom denna så kallade lagförklaring något besked. Kan det vara lämpligt att stifta lag så otydlig som föreliggande förslag och så egnadt att framkalla försök att kringgå lagen jemte deraf föranledda rättegångar?

Hvad vinnes då genom lagförslagets antagande? Ej vinnes tydlighet och klarhet i lagen, icke heller undgår man det förargelseväckande, som mången anser ligga deri, att man får sälja tobak och cigarrer på söndagarne. Fast hellre torde man få nöjet se sådana varor å gatorna utbjudas genom kolportörer af båda könen. Men deremot vinner man, att de personer, som drifva en loflig näring, för hvilken de erlægga skatt och af hvilken de skola hemta sin utkomst, lida intrång i sin näring, under det att andra, som icke skatta för dylik rörelse, få förmån deraf. Äfven åstadkommes att många, i synnerhet af de arbetande klasserna, som icke kunna undvara tobak, men icke

Om ändringar
i 7 kap. straff-
lagen.
(Forts.)

Om ändringar i 7 kap. strafflagen.
(Forts.)

äro i tillfälle att deraf skaffa sig förlag, förledas att på sön- och helgdagar besöka restauranter och dylika ställen för att få sitt behof af tobak tillfredsstäldt; och om detta är ett eftersträfvansvärdt mål, torde vara tvifvelaktigt.

Allt detta gör att enligt mitt förmenande den fördel, som man afser att vinna genom ifrågasatta lagförändring, icke uppväger de olägenheter, den kommer att medföra. Jag är lika angelägen som någon annan om sabbatens helgd, men så länge man vill inskränka sig till att befordra densamma endast genom att stänga cigarrbutikerna på söndagarne, tror jag icke, att man i någon afsevärd mån vinner målet.

Jag ber att på grund af hvad jag nu anfört få yrka afslag på lagutskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Näslund* och *Mankell*.

Vidare anförde:

Herr Ekman: Den siste talaren berörde en sak, som jag skall be att få upptaga. Han sade att det vore önskligt, om försäljningstiden på natten kunde inskränkas och derigenom biträdena få mera hvila. Derpå vill jag svara, att jag ofantligt gerna hade velat beröra äfven den saken, men jag tänkte mig det vore bäst att få taga ett steg i sänder; och jag är öfvertygad att de som sitta nästa år här i Riksdagen icke skola försumma att väcka motioner i syfte att tobaksbodarne skola vara stängda t. ex. senast klockan 11 på qvällen, och det icke endast af ömhet för biträdena, utan för många andra orsakers skull, som jag icke nu vill beröra. Hvad vidare beträffar den frågan att försäljningen skulle komma att öfverflyttas till andra platser, såsom barberarestugor och dylikt, så vill jag blott erinra om hvad lagutskottet sagt, nemligen att med kramlåda eller annan dylik bod skall förstas bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu. Är det nu så att en barberare behagar etablera sig med cigarrer, så är det en »dylik bod», och då har åklagaremagten helt enkelt att ingripa; är det så att en mjölkbod etablerar cigarraffär, så har, om utskottets förslag går igenom, åklagaremagten på samma sätt att ingripa äfven der. Hvad nu Berns salong och ställen af samma slag beträffar, så, i fall det vid Berns salong eller utanför densamma — jag känner icke till det — finnes en butik för försäljning af tobak, så är det naturligtvis en tobaksbod, som såsom sådan kommer under denna lag. Det är alldeles klart. Och är jag icke illa underrättad, så lär denna butik vid Berns salong verkligen vara uthyrd åt en annan person, som idkar tobakshandel. Det må åklagaren undersöka och derefter ställa sig och sitt åtal. Man säger vidare, att andra komma att gå ut och sälja tobak och cigarrer. Men det är samma förhållande på andra områden. Jag skall be att få anföra ett exempel. Låt om oss se, huru det ställer sig för bokhandlarne. De måste hafva sina butiker stängda under söndagarne. Men det hindrar icke att i synnerhet om sommaren vid alla möjliga ångbåtar och jernvägsstationer, hvarest finnes mycket folk som är ute och reser, der också finnes personer som gå med väskorna fulla

af böcker, som hållas till salu. Bokhandlarne få likväl vara nöjda^{Om ändringar i 7 kap. strafflagen.} dermed, så vida icke åklagaremagten afstyrrer det.

Till sist, herr talman, ber jag att få rätta en sak. Jag har blifvit påmint derom att jag skulle hafva slutat mitt förra anförande med att yrka bifall till min motion. Om så var förhållandet, så berodde det då på en missägning. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Hahn: Bland de skäl som föreligga för ett bifall till utskottets förslag, anser jag det kraftigaste just vara de skiljaktiga uttalanden i frågan, som vi här fått höra. Ty lika skiljaktiga som uttalandena här i kammaren varit, så olika tyckas äfven åklagarne öfver hela landet tolka denna paragraf i strafflagen. I den stad, jag tillhör, har en cigarrhandlare fått plikta åtskilliga gånger, därför att han hållit sin bod öppen på söndagarne. Han vidtog alla åtgärder som voro möjliga för att skilja ut andra varor från tobaksartiklarne, så att icke rörelsen skulle kunna rubriceras under kategorien kramlåda, han utrymde till söndagen allting, som kunde gifva sken af att han skulle vilja sälja annat än cigarrer och tobak. Det hjälpte icke. Han inrättade rakstuga i samma lokal. Det oaktadt fick han plikta. Det visar sig således, huru olika denna paragraf kan tolkas. Derför måste man, synes mig, vidtaga några åtgärder för att härutinnan åstadkomma likställighet, så att icke i den ena staden handlandena må hafva rätt att hålla sina bodar öppna under söndagarne, men i den andra deremot icke, och så att man icke i den ena staden får plikta, men i den andra går fri, då det dock gäller samma sorts bodar och samma sorts rörelse.

Jag vill nu icke ifrågasätta, om det vore riktigt att afstänga eu så stor stad som Stockholm från möjligheten att om söndagarne få tillgång till några cigarrbutiker. Men är det verkliga så, att allmänheten der är i så stort behof att hafva tobaksbodars öppna på söndagen, så kan man ju få rättelse genom att motionera derom vid en annan riksdag. Såsom frågan nu föreligger kommer jag att biträda utskottets förslag.

Herr Broström: Sedan jag läst utskottets betänkande och hört åtskilliga af reservanternas från denna kammare anföranden, hvilka anföranden jag följt så noggrant som möjligt, har jag vägt skälen mot hvarandra och dervid funnit, att utskottets förslag står framför reservanternas mening. Lagutskottet har i detta betänkande framlagt ett väl motiveradt förslag, som, om det antages af Riksdagen, kommer att hjälpa oss ur det ovishetstillstånd, hvori vi nu lefva med afseende på tillämpningen af ifrågavarande lagrum. Då utskottet tydligt och klart framlagt ett sådant förslag, tvekar jag icke att yrka bifall till detsamma.

Herr Hedlund: I anledning af ett yttrande af motionären vill jag nämna, enligt ett tidningsurklipp, som jag har här framför mig, att det af honom omnämnda mötet af tobakshandlande i Göteborg icke gjorde något uttalande emot att öppenhallandet af tobaksbodars på sö- och helgdagar skulle förbjudas — utan tvärtom voro de enhälligt för den saken — men de satte såsom nödvändig förutsättning

Om ändringar i 7 kap. strafflagen.
(Forts.)

här för utfärdande af förbud mot cigarrförsäljning i restauranter, öl- och rakstugor, hvilka jemte sin öfriga affär äfven drifva cigarrhandel. Hvad nu sjelfva förslaget vidkommer, så har jag för min del varit mycket tveksam, huru jag i denna fråga skulle rösta. Å ena sidan är det påtagligt, att den här påtänkta skyddslagstiftningsåtgärden är lättare än någon annan rörande denna handel att genomföra, därför att den har stöd af sabbatsfirandets intresse och af högsta domstolens, visserligen tveksamma, utslag, hvartill kommer, att man derigenom finge tydligen veta, hvad som är lag och hvad som icke är lag. Men å andra sidan är jag icke säker på, huruvida icke bodbiträdena genom ett sådant förbud mot cigarrbodars öppenhållande under sön- och helgdagar kanske kunna komma ur askan i elden. Som vi veta, har åtminstone en god del af dessa biträden för närvarande till ersättning för sitt söndagsarbete en fridag i veckan. Kanske skulle de, ifall detta förbud komme till stånd, mista sin fridag och sålunda förlora en hel dag mot det att de vunne några timmar på helgdagen, och detta vore tydligtvis ingen vinst för dem.

Vidare känna vi alls icke, hvad biträdena sjelfva önska härvidlag. I andra fall, då man går in på skyddslagstifningens vanskliga område, brukar man ju höra sig för, hvilka önskningsar de, som man vill skydda, sjelfva hafva på området i fråga. Det skulle hafva varit af stort värde för bedömande af denna sak, om motionären hade sändt omkring cirkulär, försedda med vissa frågor, till samtliga cigarrbutiksbiträden här i Stockholm och anmodat dem att gifva svar derpå samt tillika gifvit dem visshet om, att de icke genom sina svar skulle råka ut för något obehag. Jag undrar, om man icke af ett sådant material skulle hafva fått en del ganska goda och nyttiga anvisningar i fråga om denna lagstiftning. Ur denna synpunkt och emedan jag antager, att Första Kammaren nästa år icke skall frångå sitt i år fattade beslut, skulle jag för min del för i år vilja rösta för afslag å utskottets förslag i den förhoppning, att en sådan undersökning om hvad bodbiträdena sjelfva vilja måtte komma till stånd till nästa riksdag, då man möjligen kunde få flera åtgärder att välja på, somliga svårare och andra lättare att få genomförda. Äfven om de förra visade sig omöjliga att uti Riksdagen genomföra, hade man ju i alla fall att lita till dem, som nu äro föreslagna och som redan vunnit Första Kammarens bifall, liksom man också då kunde hafva kommit till någon klarhet i fråga om huru dessa åtgärder i sjelfva verket skulle komma att verka, om vederbörande deraf skulle hafva gagn eller skada. Från denna synpunkt yrkar jag för närvarande afslag å utskottets förslag.

Herr Lilienberg: Rörande denna fråga skall jag icke hålla något långt anförande. Utskottets förslag har redan blifvit af två utskottsledamöter så väl försvaradt, att jag i hufvudsak kan instämma med dessa båda ledamöter. Jag har begärt ordet egentligen med anledning af det anförande, som hållits af en talare på hallandsbänken. Han hade kommit till den åsigt, att för närvarande, sådan som lagstiftningen nu är, skulle tobaksbodars ostraffadt kunna hållas öppna om söndagarne. Huru han kunnat komma till en sådan åsigt, är i sanning förvånansvärdt. 1862—63 års lagutskotts betänkande, som cite-

rades af den talare, som först hade ordet, bevisar ingenting i fråga^{Om ändringar} härom, och sedermera hafva ju de högsta dömande myndigheternas^{7 kap. straff-} åsikter angående denna sak visat sig vara ganska enstämiga, när dylika fall förekommit. Högsta domstolen har ju vid flera tillfällen uttalat sig i den riktning, att tobaksbodas icke få hållas öppna på söndagarne, och sådant har också blifvit belagdt med straff. Hvad vill man här göra, hvad är det motionärens förslag går ut på? Jo, att gifva ett förtydligande af hvad som är lag i detta fall. Talaren på hallandsbänken erkände sjelf, att här behöfdes ett förtydligande; hvarför då icke gifva ett sådant?

Samme talare beskyldde vidare lagutskottet att hafva gått utöfver sin befogenhet, därför att motionären endast talat om tobaksbod, under det att lagutskottets förslag afsåge »bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu». Gent emot detta tillåter jag mig hänvisa till sjelfva motionen, som alldeles oförtydligt går ut derpå, att icke allenast bod, der tobak i inskränkt mening hålles till salu, utan äfven bod, der snus och cigarrer försäljas, icke böra få hållas öppna under helgdagar. Han har vidare framhållit, att det vore möjligt, om denna lagförklaring blefve utfärdad, att handeln med cigarrer kunde öfvergå från de egentliga cigarrbutikerna till mjölmagasin, schweizerier och dylika ställen, och förmenade, att det icke vore klart, huru ett sådant förhållande borde behandlas. I fråga härom ber jag få nämna, att motionen icke föranleder till annat än att vi skulle yttra oss om detta begrepp *bod*, som förekommer i 7 kap. 3 § strafflagen. Det heter der, att »kramlåda eller annan dylik bod» må icke under sabbatstid hållas öppen. Skulle försäljningen af dylika varor taga någon utsträckning på dessa antydda ställen, är det fråga om, huruvida man ej då gör sig skyldig till olaga handel. En källarmästare t. ex. har sitt yrke; huruvida deri ingår att sälja cigarrer, är en sak, som behöfver i hvarje särskildt fall pröfvas. Emellertid hade utskottet ingen anledning att gå längre än motionären föreslagit.

Det var kanske ytterligare ett och annat, som borde gendrifvas, men tiden är långt framskriden, och jag skall därför sluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Truedsson*, *Svensson* från Karlskrona, *Folke Andersson* och *Stjernspetz*.

Herr *Wester*: Då jag förra gången hade ordet, tillät jag mig uttala den åsigt, att lagutskottets formulering af ifrågavarande stadgande kommer att föranleda lika mycken osäkerhet i rättskipningen som den nuvarande lagen. Motionären har emellertid uti sitt senare anförande gått vida längre och förklarar sin uppfattning af meningen med det förbud, som här är ifrågasatt att genomföras, vara den, att om på söndag säljes tobak i mjölmagasin, barberarestugor eller restaurationer, så sker detta i strid mot lagen och är förty ansvar underkastadt. Jag vill ej inlåta mig på bedömande af denna åsigts rättighet, men blotta möjligheten af ett sådant uttalande visar, att mitt påstående, att här är fråga icke om en lagförklaring utan om en lagförändring, är riktigt, ty ostridigt är, att i detta nu intet hinder möter

Om ändringar för barberare, innehafvare af mjölmagasin och restaurationer att sälja i 7 kap. straff-tobak på söndag. Det kunde väl vara frestande att belysa åtskilligt annat, som anförts till stöd för utskottets betänkande, men då tiden är långt framskriden, må jag derifrån afstå.

(Forts.)

Herr Folke Andersson: Herr talman, mine herrar! Ehuru jag redan instämt med lagutskottets vice ordförande, skall jag dock be att få yttra några få ord. Jag vill påminna herrarne om, att det icke är en undantagslagstiftning, som här är i fråga, utan det är fråga om denna lag skall gälla för hela landet. Vårt land består icke blott af städerna utan äfven af landsbygden, och der äro vi ännu förskonade från sådana bodar. Om herrarne afslå lagutskottets förslag, få vi, som herr Petersson nämnde, vara beredda på att få sådana bodar, som hållas öppna på söndagarne, äfven på landsbygden, och det ber jag kammaren förskona oss ifrån. Jag hoppas att, när Första Kammaren bifallit förslaget, äfven denna kammare skall göra detsamma, och yrkar jag därför bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som herr Ekmans i ämnet väckta motion.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 135 ja och 64 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 9.

Ang. Riksdagens
hörande n:o 2,
i fråga om
beviljande af
koncession å
jernvägsan-
läggning inom
Norrbotten.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med anhållan, att koncession ej måtte utan Riksdagens hörande lemnas å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att kammaren ville på det sätt bifalla ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr N. Petersson i Runtorp afgifna motion, n:o 150, »att kammaren för sin del besluter, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, innan

koncession meddelas å jernväg inom Norrbottens län af annan än lokal betydelse, Riksdagen lemnas tillfälle att yttra sig i frågan».

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.
(Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Hedin: Jag skall anhålla, att kammaren behagade afslå utskottets hemställan. Realiter är dess förslag hvarken hackadt eller malet, formaliter — sedt från konstitutionel synpunkt — är det ytterst betänkligt.

Det är, säger jag, realiter hvarken hackadt ellet malet, att komma och bedja att få yttra sig om en eventuel koncession för anläggning af vissa jernvägar i Norrbottens län. Det enda som borde föreslas är, att Riksdagen måtte taga den rätten tillbaka, hvad hela landet angår. Vi kunna få en ny Gellivaraaffär icke blott i Norrbotten, utan i andra delar af landet. Jag skall tala om, att vid midten af 1880-talet var det starkt fråga om och voro många förberedelser gjorda för anläggande af en rysk transitobana genom den södra delen af landet. Jag säger »rysk», därför att denna bana skulle byggas med *ryska* penningar. Att jag vet detta, kommer sig deraf, att genom ett underligt missförstånd af en här sedan lång tid bosatt utlänning, som icke kände våra politiska förhållanden, en ryss, som kommit öfver hit till Stockholm för underhandling om detta företag, blef hänvisad till mig för att få upplysning om åtskilliga politiska ställningar och förhållanden, särskildt inom Riksdagen. Derigenom fick jag alldeles oföväntadt en noggrannare kännedom om det tillämnade företaget, än för åtskilliga sedermera befans vara beqvämt. Den banan skulle icke anläggas i Norrland, utan tvärs öfver Sverige mycket söder om Stockholm. Sådana företag kunna komma igen.

Men oafsedt detta kan jag för min del aldrig någonsin vara med om ett beslut af innehåll, att Riksdagen skulle gå till Kongl. Maj:t och ödmjukt anhålla att få yttra sig, till den kraft och verkan det kan hafva, öfver Kongl. Maj:ts tillämnade utöfning af en rätt, som Kongl. Maj:t har i *strid med* rikets grundlagar usurperat och utöfvat på ett sätt, som vi haft anledning att beklaga mer än en gång, särskildt i fråga om Gellivarabanan. Jag har, herr talman, vid flere föregående tillfällen i denna kammare påvisat, att Kongl. Maj:t har inkräktat denna rätt, som tillhör Riksdagen, i strid med Sveriges grundlagar. Jag skall icke vara med om att vi skola gå och anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes tillåta Riksdagen att få yttra sig i en sådan fråga för att sedermera vid Riksdagens yttrande fästa det afseende, som Kongl. Maj:t kan finna för godt. Vill Riksdagen nu göra någon ting, sedan den fått en sådan varningsgrad som den, hvilken heter Gellivarabanan, så har Riksdagen — den innevarande Riksdagen — dertill ett godt tillfälle ännu, om den, såsom jag hoppas, afslår detta förslag. Riksdagen har anledning dertill, när en motion återkommer till behandling, som nu ligger å statsutskottets bord, och hvilken af mig blifvit väckt om afslag på Kongl. Maj:ts proposition om beviljande af vissa förmåner åt enskilda jernvägsanläggningar. Vare sig att Riksdagen vill antaga den motionen i hela dess utsträckning, eller den vill göra förbehåll med afseende å vissa nordliga delar af vårt land,

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession af jernvägsanläggning inom Norrbotten.
(Forts.)

t. ex. Norrbotten, kan Riksdagen göra något, som är fullständigt effektivt. Ty om Riksdagen gör undantag för t. ex. Norrbotten, då kan Kongl. Maj:t sedermera icke meddela någon koncession utan Riksdagens tillåtelse, någon koncession som till någonting tjenar — icke ens en sådan koncession som den berömda Gellivarakoncessionen, hvilken meddelades såsom spekulationspapper att förtjena penningar på.

Herr talman! Jag anhåller om afslag på det föredragna betänkandet.

Herr Wikstén: Det torde ursäktas mig, om jag något tager kammarens uppmärksamhet i anspråk, ehuru tiden är långt framskriden.

Jag hoppas, att denna kammare, som — om jag minnes rätt — sistlidne lördag afvisade ett förslag, gående ut på att åstadkomma en undantagsställning för Gotland, äfven nu skall följa denna princip och icke beträffande Norrbotten i detta fall åstadkomma några undantagsbestämmelser. Jag förstår nog hufvudmotivet till den motion, som ligger till grund för detta betänkande. Det är naturligtvis farhågan för att Kongl. Maj:t skulle bifalla den hos Kongl. Maj:t hvilande ansökningen om koncession för jernvägen Luossavaara—norska gränsen. För min del må jag säga, att jag icke alls skulle önska bifall till en sådan koncessionsansökan, utan tvärtom. Men sedan de flesta myndigheterna, om icke alla — så vidt man kunnat se af tidningarna — absolut afstyrkt en sådan koncession, tror jag för min del, att det icke föreligger något skäl till den farhågan, att denna ansökan skulle bifallas. Hade motionärens eller utskottets förslag gällt speciellt den koncessionen, skulle jag icke hafva sagt något derom. Men att, såsom nu föreslagits, sätta Norrbotten i en särskild undantagsställning, det kan jag för min del icke anse lämpligt. Visserligen säger utskottet, att förslaget bör gälla endast jernvägar af annan än lokal betydelse. Men hvilka jernvägar hafva då endast lokal betydelse? Derom lära väl komma att råda många olika meningar. För min del tror jag alldeles icke, att en slik undantagsbestämmelse, som den ifrågasatta, är till något gagn. Jag förstår ej heller rätt, hvad som kan motivera en sådan åtgärd. Skulle Kongl. Maj:ts regering sämre förstå strategiska och politiska förhållanden i Norrbotten än i andra delar af riket? Eller skulle regeringen icke vara så samvetsgrann och grannlaga speciellt beträffande Norrbotten, utan låta det gå huru som helst? Jag tror tvärtom, att regeringen besitter både förmåga och vilja att lika samvetsgrant pröfva ärenden rörande Norrbotten som dem, som gälla öfriga delar af landet.

Eu helt annan sak är, såsom här redan påpekats, frågan om att Riksdagen skulle få ett ord med i laget beträffande koncessionsansökningar i allmänhet. För den meningen torde många skäl tala. Hade ett sådant förslag förelegat, skulle jag icke uppträdt emot bifall dertill.

Jag skall ej uppehålla tiden längre. Jag förstår, att då så inflytelserika män såväl i Första som Andra Kammaren stå i spetsen för saken, det torde vara föga lönt att söka nå ett annat resultat. Jag skall dock, herr talman, allidenstund jag ej kan finna den föreslagna

åtgärden vara vare sig nödig eller nyttig, taga mig friheten att förena mig med herr Hedin och yrka afslag på utskottets betänkande.

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

Herrar *Wallmark* i Smedsbyn och *Carlsson* förklarade sig instämma med herr *Wikstén*.

Herr *Wijkander* yttrade: Herr talman, mine herrar! Den talare på stockholmsbänken, som nyss hade ordet, har i den motion han inlemnad till Riksdagen så kraftigt betonat sin ståndpunkt, att hans anförande ej varit synnerligen öfverraskande för någon af oss. Det är naturligtvis, om man ansett att Kongl. Maj:t inkräktat och tagit sig en rätt, som han tidigare ej haft, plågsamt att sedan nödgas medgifva, att Kongl. Maj:t numera verkligen har denna rätt, låt vara på grund af ett sådant inkräktande. Men då man anser, att Kongl. Maj:t har denna rätt — han må hafva fått den på hvilket sätt som helst — anstår det svenska folket att direkt vända sig deremot, icke på omvägar. Den ärade talaren har i sin motion, deri han i så kraftiga ordalag förfäktat sin ståndpunkt, slutat med helt enkelt en ekonomisk hemställan. Han har nemligen slutat med en hemställan, att Riksdagen ej åt af Kongl. Maj:t koncessionerade jernbanor måtte utan vidare upplåta mark — således ej vidrört den principiella frågan. Han har dermed faktiskt medgifvit, att Kongl. Maj:t nu har denna rätt på ett sådant sätt, att Riksdagen ej nu bör vidtaga mått och steg för att — enligt hans mening — »återfå» den. Mig förefaller det, som om man, i fall man medgifver, att Kongl. Maj:t i denna stund har denna rätt — något som Riksdagen i sjelfva verket gjort, då den fattat beslut af innehåll att, »om Kongl. Maj:t meddelar koncession, Riksdagen är villig att upplåta mark» — handlade riktigare genom att öppet säga: här föreligger ett fall, då man anser det vara af betydelse, att Riksdagen får yttra sig, hvarför man anhåller, att Riksdagen måtte sättas i tillfälle dertill, innan beslut fattas.

(Forts.)

Den andre talaren intog en ståndpunkt, som synes vara naturligare. Han invände, att här skulle fattas ett beslut om en undantagslagstiftning för Norrbotten, och detta ville han ej vara med om. Ja, mine herrar, det kan ej hjälpas, att Norrbotten intager ett undantagsläge, inskjutet som det är såsom en kil mellan tvenne främmande länder; därför måste uppmärksamheten i flera fall vara fäst på detta län mer än på andra, midt i landet. Hvarje längre jernväg måste der hafva den betydelse, att det kan uppstå politiska, strategiska betänkligheter.

Det har insinuerats och till och med påståtts, att här skulle föreligga snarare ett ekonomiskt spörsmål. Det skulle vara fråga om att understödja ett intresse gent emot ett annat. För min del tvekar jag ej att uttala, att jag är långt ifrån att hysa sådana åsigtter. Jag vet mer än väl, att det varit smärtsamt för vissa intressen i mellersta Sverige, då Gellivara-banan kom till stånd; och det kan vara smärtsamt för Gellivara, om det yppas tillfälle att få fri väg till hafvet från angränsande malmfält, hvarigenom konkurrens skulle uppstå. Om verkligen med en dylik banas anläggning större fördelar för Sverige vore förbundna, skulle jag för min del icke hafva något emot en sådan

Ang. Riksdagens
hörande i fråga om
beviljande af
koncession å
jernvägsan-
läggning inom
Norrbotten.
(Forts.)

konkurrens. Men då anläggningen af en sådan bana som den, för hvilken nu koncession blifvit begärd, framkallar så stora politiska betänkligheter, att man måste tillse, om fördelarne uppväga olägenheterna, anser jag att man har fullt skäl att bifalla utskottets hemställan. Det torde framgå för den, som läst utskottets betänkande, att det är endast i sista rummet, utan att någon bestämd åsigt uttalats, som äfven de ekonomiska synpunkterna framhållits. Dessutom föreligger nu icke frågan om att pröfva den eller den koncessionen, utan endast att säga, att det är för landet af så stor vigt, huru jernvägarne anläggas der uppe i Norrbotten, att Riksdagen bör få yttra sig öfver dylika frågor.

Jag ber att få erinra om, hurusom kammaren för nio år sedan, eller år 1884, fattade ett beslut i ungefär samma riktning, då det var fråga om ett medgifvande åt Gellivara bolag att anlägga en bibana från Luleå till Haparanda. Då fattade nemligen kammaren sitt beslut om virkesunderstöd till bolaget under förutsättning att Riksdagen skulle blifva hörd, innan en sådan koncession medgafs åt bolaget der uppe. Från statsrådsbänken uttalades äfven vid detta tillfälle, att Riksdagen skulle få tillfälle att på ett eller annat sätt yttra sig derom, innan koncessionen medgafs. Redan då insåg man hvilken stor betydelse det innebar för landet, om en bana der skulle anläggas, som kunde blifva en genomgående transitobana, och derigenom andra in-tressen sattes i rörelse, än de rent svenska.

Under sådana förhållanden har utskottet, då det faktiskt måste medgifvas, att koncessionsrätten för stunden ligger i Kongl. Maj:ts hand, ansett lämpligt att förorda ett sådant förslag, som innefattas i utskottets framställning.

Det är fullt riktigt, att om kammaren önskar gå till väga på ett annat sätt, så kan man äfven på det sätt, som en talare på stockholmsbänken nyss antydde, komma till samma mål. Man kan ju vägra att upplåta kronojorden och således åtminstone i de län, der sådan förekommer inom den föreslagna jernvägens område, åstadkomma samma verkan. För mig förefaller det mera öppet att säga ifrån, att vi icke önska, att en dylik koncession beviljas förr, än vi sjelfva pröfvat saken, än att på en omväg säga: koncessionen vilja vi icke tala om, men i den ekonomiska delen af frågan kunna vi stänga Kongl. Maj:ts handlingsrätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr J. H. G. Fredholm: Med anledning af den siste talarens yttrande, att Riksdagen skulle hafva medgifvit Kongl. Maj:t rätt att meddela koncession å enskilda jernvägars anläggning, begärde jag ordet.

Den omständigheten, att Kongl. Maj:t för hvarje riksdag inkommer med begäran om Riksdagens samtycke att för det innevarande året få upplåta staten tillhörig jord till enskilda jernvägsanläggningar, konstituerar ingen formel rätt för Kongl. Maj:t att enligt 89 § rege-ringsformen meddela jernvägskoncessioner, men väl innebär denna be-gäran, att Kongl. Maj:t faktiskt icke kan utöfva någon koncessionsrätt utan Riksdagens samtycke.

Det må för öfrigt förhålla sig huru det vill med denna Kongl.

Maj:ts rätt; aldrig har dock, så vidt jag vet, Riksdagen medgifvit en sådan rätt. Tvärtom har Riksdagens Andra Kammare *icke* medgifvit, att koncessionsrätten tillhör Konungens ekonomiska lagstiftningsområde.

Vid 1886 års riksdag förelåg en motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till lag rörande koncession åt enskilda jernvägar. Då denna motion, som af utskottet blifvit tillstyrkt, föredrogs i Andra Kammaren, afslog kammaren med 112 röster mot 48 den af utskottet tillstyrkta skrifvelsen, förnämligast på den grund, att frågan icke blifvit behandlad af lagutskottet, utan af tillfälligt utskott. Ett bifall till motionen, behandlad som den var af ett tillfälligt utskott, skulle naturligtvis hafva inneburit ett indirekt erkännande deraf, att koncessionsrätten hemfaller under Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsområde. Ett sådant erkännande, om ock endast i indirekt form, ville Riksdagens Andra Kammare då icke medgifva.

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

(Forts.)

Herr Hedin: Det tillfälliga utskottets ordförande slutade sitt anförande med det medgifvande, att man *kunde* vinna det förevarande ändamålet äfven på den väg, jag föreslagit. Nej, herr talman, jag finner mig icke hägad att acceptera ett sådant medgifvande, ty förhållandet är i sjelfva verket det, att om man går den väg, jag föreslagit, så *vet* man, att man absolut vinner det ifrågavarande ändamålet. Skall Riksdagen nemligen genom särskildt beslut medgifva de särskilda förmånerna för en jernvägs anläggande i Norrbotten, så kan Kongl. Maj:t icke gifva en koncession, som kan leda till ringaste ändamål, utan att detta Riksdagens medgifvande lemnas. Genom att välja den väg, jag föreslagit, är man sålunda absolut säker på att vinna målet. Deremot har man icke ringaste garanti att vinna det på den väg, utskottet anvisat och som utskottets ordförande nu förordat, ty detta sätt innebär ingenting annat än en anhållan, hvarpå Kongl. Maj:t fäster det afseende han finner för godt.

Ordföranden i det tillfälliga utskottet sade äfven, att, huru än Kongl. Maj:ts rätt må hafva tillkommit, nu *hade* han den dock. Nej, jag tackar allra ödmjukast, det har han visst icke! Det finnes icke någon preskription mot svenska folkets grundlagsenliga rättigheter. Funnes en sådan, skulle hela den kamp, Riksdagen fört de tre å fyra sista decennierna för att bitvis taga tillbaka hvad under Karl Johans tid i strid emot grundlagen usurperats, varit alldeles förgäfvets. Men vi veta lyckligtvis, att så icke varit fallet. Nej, våra rättigheter blifva icke preskriberade derigenom, att Riksdagen försummat att skyndsamt taga ut sin rätt eller sätta hinder i vägen för Kongl. Maj:ts fortsatta inkräktning på dessa rättigheter. — Så förhåller det sig icke!

Den ärade utskottsordföranden sade likaså, att jag skulle hafva faktiskt medgifvit, att Kongl. Maj:t nu hade denna rätt en gång för alla, och att jag icke funnit mig kunna taga något enda steg för att återvinna denna rätt åt Riksdagen. — Det är ett komplett misstag! Jag har faktiskt icke medgifvit något i denna väg. Så mycket förstar jag, ehuru icke jurist, att här gäller det att neka. Jag har icke medgifvit och kommer heller icke att medgifva något sådant. Och hvad det beträffar, att jag icke skulle hafva tagit något steg för att få denna rätt åter till Riksdagen, så är detta just hvad jag gjort denna gång

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

och flere andra gånger i denna kammare. Jag har nemligen tagit sådana steg, som, om Riksdagen velat följa mig, skulle hafva varit effektiva, hvilket också är förhållandet med det förslag jag nu, icke för första gången, framställt, nemligen att Riksdagen skall förbehålla sig rättighet att i hvarje särskildt fall bevilja de ifrågasvarande förmanerna för enskilda jernvägar.

(Forts.)

Jag skall i sammanhang härmed fästa uppmärksamheten på ett yttrande, som uttalats af en f. d. ledamot af statsrådet och chef för civildepartementet, hvilken mot ett sådant förslag af mig yttrade: »så spridda, som statens domäner nu äro, torde det vara få banor af någon större utsträckning, som icke på en eller annan del komma i beröring med kronans jord». Det vill ju säga, att det enligt hans mening skulle finnas få jernvägar af större betydelse, för hvilka det, att Riksdagen sjelf i hvarje speciellt fall skulle pröfva frågan om meddelande af dessa förmåner och rättigheter, icke skulle i verkligheten innebära detsamma som utöfvandet af koncessionsrätt. — Äfven i denna punkt har utskottets ordförande tagit miste.

Slutligen sade han också, att det är bättre att här säga öppet ifrån hvad man menar, nemligen att detta särskilda fall rörande Norrbotten är så viktigt, att man önskar att få tillfälle att yttra sig öfver den der ifrågasatta nya jernvägsanläggningen, innan Kongl. Maj:t meddelar koncession. — I fall detta skulle innebära någon antydning om, att jag i denna eller någon annan sak icke sagt ifrån öppet, så är det, såvidt jag vet, första gången något sådant tillvitats mig. De flesta säga tvärtom, att jag talar alldeles för öppet. Jag har i min motion tydligen sagt, att meningen är att, genom att å Riksdagen förbehålla den speciella pröfningen i fråga om upplåtandet å enskilda jernvägar af vissa förmåner och rättigheter i hvarje särskildt fall, Riksdagen faktiskt skall komma i besittning af koncessionsrätten. Och den realiteten är för mig mycket viktigare än att här tvista om, hvem som har denna rätt, när den blott faktiskt bevarats å Riksdagen.

Herr Alsterlund: Jag vill icke yttra mig om Kongl. Maj:ts rätt eller icke att bevilja koncession å enskilda jernvägar i riket, men hvad jag vill säga, det är, att jag icke vill vara med om att, genom att bifalla motionärens af utskottet visserligen mycket modifierade förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, ställa Norrbottens län i en undantagsställning gent emot det öfriga riket. Jag tror, att ett sådant undantagsförhållande skulle mycket bidraga till att hämma detta läns utveckling och framåtgående, ty säkerligen skulle deraf följden blifva, att de kapitalister, som kunde vara hågade att der nedlägga sina kapital i företag, som kräfva jernvägars byggande, droge sig tillbaka.

Då jag genomläste motionen, kan jag icke neka till, att den gjorde på mig ett mycket nedslående intryck. Det föreföll mig, som om meningen med densamma vore att hindra all vidare bearbetning utaf de rika malmbergen inom Norrbottens län, ty motionären säger: »då klart syntes, att statens eganderätt till hela banan från Luleå till norska gränsen vore oomtvistlig, att stor nationalekonomisk, politisk och strategisk våda kunde uppstå genom att å nyo en större eller

mindre del af denna jernväg kunde råka i utländsk hand, samt att ett bifall till sökt koncession derå blefve till största skada för svensk jernhandtering» etc.

Ja, mine herrar, det är nog detta till största skada för svensk jernhandtering — det är nog der, skon klämmer. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på att de herrar, som anse att ett bearbetande af malmborgen i Norrbottens län skulle nu blifva till största skada för svensk jernhandtering, skola alltid hafva samma åsigt; och på grund häraf skola de också alltid motsätta sig ett företag i detta syfte. Derför att det drifves en industri, en jernhandtering i en provins, vill man motarbeta denna i en annan, äfven om betingelserna i denna senare äro aldrig så gynsamma för samma handtering, eller med andra ord: därför att mellersta Sverige idkar grufdrift och jernhandtering, vill man förhindra sådan handtering inom Norrbottens län. Länets kanske största rikedomar ligga i dess såväl i kvalitativt som kvantitativt hänseende rika malmfält. Bearbetningen af dem är en lifsfråga för länets utveckling. Skulle det icke under sådana förhållanden vara ur nationalekonomisk synpunkt riktigt att förhindra detta? Jag tror, att det skulle vara lika riktigt, som om man för att befrämja t. ex. trävaruindustrien i södra Norrland skulle vilja lägga en hämsko på samma industri i det öfre Norrland. Det är visserligen sant, att staten icke eger malmfälten i fråga och därför heller icke kan få utaf dem en direkt inkomst, så som den får af sina stora skogar, men en grufvörelse och en bergshandtering der uppe skulle dock lemna levebröd åt tusenden. Den skulle upphjelpa handeln, jordbruket och öfriga näringar, och derigenom skulle folkmängden mångdubblas, hvilket återigen skulle tillföra statskassan betydliga inkomster. Derjemte skulle i militäriskt hänseende länets försvarsförmåga blifva betydligt större än den nu är, och härigenom skulle ökad trygghet vinnas gent emot ett fiendtligt anfall vid vår nordgräns.

Man har här talat om de politiska vådorna och den strategiska faran af att bygga en jernväg från Luleå till Ofoten. Jag kan icke riktigt fatta detta. Är man då rädd att, om vi bygga en sådan jernväg, ryssarne skola besätta Norrbotten? Vilja de genom länet komma ut till Vesterhafvet, då är det nog för dem viktigast att komma i besittning af marken, på hvilken jernvägen skall byggas. Sjelfva jernvägsbyggandet blir i detta fall för dem en bisak, äfven om det är en bisak af stor betydelse. — Återstår så den strategiska faran. Jag ber att få erinra herrarne om, att år 1809 gick en rysk truppstyrka öfver Qvarken och inföll i Vesterbotten. Om sådant skulle inträffa, och detta ligger icke utom möjlighetens område, hvad skulle då följa deraf för de svenska trupper, som befunno sig t. ex. i öfre Norrland, om nemligen den fiendtliga truppstyrkan besatte jernvägen, t. ex. vid Vännäs? Jo, helt enkelt det, att den svenska styrkan skulle kunna blifva afskuren från förbindelsen med det södra Norrland. Hafva vi en jernväg till Ofoten, ha vi åtminstone alltid en förbindelse med hafvet. Vi kunna på den jernvägen få lifsförnödenheter till oss, och vi kunna slutligen på den jernvägen få hjälp från vårt broderland Norge.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets förslag.

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.
(Forts.)

Ang. Riksdagens
hörande i fråga om
beviljande af
koncession å
jernvägsan-
läggning inom
Norrbotten.
(Forts.)

Herr Petersson i Boestad: Jag skall i olikhet med den föregående talaren yrka bifall till utskottets hemställan, och jag gör det därför, att jag anser, att koncession af en jernväg som t. ex. Ofoten—Luossavaara skulle blifva en olycka för Sverige, och att en sådan jernväg i ett utländskt bolags händer skulle kunna blifva våra ekonomiska förhållanden till allra största men. Genom en bana i nämnda sträckning skulle ju samfärdseln med Vesterhafvet förmedlas. Vi veta, hvilken fara som skulle möta vår svenska jernindustri, om vi finge en sådan trafikled till stånd, att Luossavaara och Kirunavaara jernmalmer komme ut i världsmarknaden. Detta skulle föra med sig, att vår öfriga jernindustri komme att gå med förlust eller blifva omöjlig. Vi ha lagt ut millioner för Gellivara-banan. Vi ha ett svenskt bolag, som sköter det hela bra emot hvad det gamla gjorde, som vi veta af historien. Jernvägen har redan gifvit ränta. Men en jernväg öfver Ofoten skulle taga bort alltsammans det der.

Här är också en annan fråga, som är mycket större än den ekonomiska. Det är den politiska. Låt en jernväg komma rundt om der uppe — man har i dag talat om bagar beträffande telefonen, men låt en jernväg göra en båge der rundt om, och en politisk beräkning skulle uppstå: — Huru kunde vi då försvara Norrland? Hvad hade vi då för våra fästen? Intet.

Som sagdt, jag yrkar bifall till utskottets hemställan. Jag skulle vilja hafva bort denna punkt i utskottets betänkande: »lokal betydelse»; men som jag icke vill, att vi skola komma i kontakt med Första Kammaren, skall jag icke göra något yrkande i detta afseende.

Herr Lyttkens: Det är väl möjligt att herr Hedin har fullkomligt rätt i sitt påstående, att Kongl. Maj:t icke eger enligt grundlag att bevilja koncession åt enskilda jernvägar; men det har nu passerat i så många år, och vi ha ännu icke fått från konstitutionsutskottet någon enda anmärkning, ej ens i form af reservation, der öfver, att Kongl. Maj:t oupphörligt gifvit sådan koncession. Man kan derfor nästan säga, att det är en genom häfd vunnen rätt, som hitintills existerat, och jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t äfven hädanefter anser sig berättigad att bevilja dylika koncessioner. Det är önskligt, att ur rent praktisk synpunkt det kauske icke alltid skulle vara så lätt för Riksdagen att debattera hvarje ansökan om koncession. Men det är måhända numera af vigt och hade kanske redan långt före detta varit skäl att tänka på, om det icke borde sättas någon hämsko mot detta af Kongl. Maj:t praktiserade förfarande, att hvarje ifrågasatt jernväg, om den aldrig så mycket konkurrerat med en annan, gått parallelt med eller bredvid en annan, dock fått koncession utan vidare. Dessutom kan jag icke underlåta att nämna i detta sammanhang, att, när man ser på de koncessioner, som äro lemnade under de senare åren, man finner, att Kongl. Maj:t der inflickat sådana vilkor för koncessionens medgifvande, som jag icke kan förstå, huru det kunnat ligga i Kongl. Maj:ts magt att inflicka, såsom t. ex. — jag anför blott ett ibland de många — att dessa enskilda banor skola göra uppoffringar för rent strategiska och militära ändamål. Till och med har det gått så långt, att Kongl. Maj:t befalt, att vissa tjenstemän skola få resa fritt på de enskilda banorna.

Jag vet icke hvem eller hvad som gifvit Kongl. Maj:t denna rätt att bereda tjänstemän i vissa grader förmånen af gratisresa på enskilda bolags banor. Men då så är, förunderligt nog, att Kongl. Maj:t utöfvar en sådan rätt, kanske det är på tiden, att Riksdagen liten smula fäster sin uppmärksamhet på de olika koncessionerna.

Hvad nu speciellt Norrbottens län beträffar, så är den bana, som kanske närmast legat motionären och kammaren för ögonen, försättningen af Gellivara-banan. Men jag tror knappt, att äfven med den magt, som Kongl. Maj:t tillerkänner sig, och med den myndighet han har, han kan gifva koncession för en bana, som Riksdagen med sina reda penningar köpt af förre koncessionsinnehafvarne. Denna bana är en egendom, som Riksdagen med sina penningar dyrt köpt och betalt. Så komma nu ett par personer — hvaraf åtminstone den enes namn var med äfven i förra koncessionsansökningen — och säga: vi skulle vilja ha koncession nu för att få en ny Gellivara-historia igen (jag höll på att nämna ett utländskt namn, men så tänkte jag, att det kanske icke skulle vara lämpligt), och så skulle svenska staten kanske än en gång få lösa sig till den beviljade koncessionen och då kanske till ännu högre pris.

Då så är förhållandet och jag icke har någon säkerhet för, att kammaren går den väg, som herr Hedin förordat och hvilken jag anser vara lämplig icke allenast vis-à-vis Norrbotten, utan också beträffande en mängd banor i södra Sverige, som rent af vilja afklippa statsbanorna, samt det för öfrigt väl icke vore omöjligt att gå begge vägarne, dels bifalla utskottets hemställan i detta afseende, och dels äfven gå den väg, som herr Hedin i sin motion föreslagit, så att vi skulle komma att i hvarje särskildt fall pröfva koncessionsansökningen i hela dess vidd, vill jag rösta för och yrka på bifall till det nu föreliggande utskottsförslaget såsom åtminstone ett *gif akt*.

Herr Petersson i Runtorp: I likhet med den föregående talaren anser äfven jag, att denna fråga är så vigtig, att det icke borde finnas något hinder att bifalla detta förslag, som här föreligger, och icke heller att sedan, när vi komma till det förslag, som den ärade talaren på stockholmsbänken har på tapeten, bifalla äfven detsamma. Jag anser, att frågan är af så stor vigt, att vi icke böra försumma att taga vara på den.

Orsaken till, att jag väckte motionen, var, som herrarne nog litet hvar kunnat tänka sig, ett rykte, som varit synligt i tidningarna, att det var fråga om koncession å en särskild bana längre upp i Norrbotten, och att denna koncession antagligen komme att bifallas. Om en sådan koncession bifölles, anser jag, att det vore dödsstöten för den bana, som kostat oss så mycket penningar, Luleå—Gellivara-banan.

Efter hvad vi här hört, finnes det representanter från Norrbotten, som misstänka, att vi skulle vilja lägga en hämsko på utvecklingen i Norrland. Men det är så långt ifrån, att åtminstone jag haft någon tanke ditåt, att jag tvärtom önskar norrländingarne allt godt, ja, så godt, att jag icke vill blifva af med dem, utan vill hafva dem kvar i Sverige. Vi önska, att Norrland skall *utvecklas*, men icke *invecklas* i några strategiska affärer. Det är det senare vi äro rädda för.

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

(Forts.)

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

Bästa beviset på vår välvilja mot Norrmland är väl, att vi icke dragit oss för att med stor kostnad tillgodose dess jernvägsintressen.

Jag tror därför, att Riksdagens Andra Kammare gör klokt i att bifalla det föreliggande förslaget. När vi sedan komma till herr Hedins motion, skall jag vara med om att bifalla äfven den. Vi ha allt för dyrköpt erfarenhet i hvad som händt der uppe. Man må säga, att Kongl. Maj:t icke har denna rätt. Faktum är emellertid, att Kongl. Maj:t utöfvat den. Viingo väl känna hvad det kostade oss här om året.

(Forts.)

Jag tror därför, att vi böra taga oss i akt, och yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Märaryp, *Ekströmer*, *Östberg* och *Månsson*.

Herr Jönsson i Hof: Jag tror icke, att jag skall så särdeles mycket misstaga mig, om jag vågar påstå att, med undantag möjligen för representanterna från Norrbotten, den allra största delen af kammarens ledamöter skall vara med om att Riksdagen bör hafva sin rätt förvarad i det fall som här föreligger, så att icke koncession der uppe beviljas, utan att Riksdagen får ha sitt ord med i laget. Men åtskilliga talare hafva sagt, att om vi icke bifalla detta, vinna vi intet resultat, ty vi kunna icke lita på, att, när den andra motionen i sinom tid förekommer, kammaren skall vara med om att bifalla densamma. Ja, om man för det första med ett bifall till detta betänkande skulle vinna den säkerhet man åsyftar, kunde det vara något skäl för ett sådant beslut, men så vidt jag förstår, är det ytterst ringa säkerhet för att Riksdagen får sin vilja fram genom ett bifall till detta betänkande. Det är för mig ytterst motbjudande att skriva till Kongl. Maj:t i en sådan form som den här föreliggande. Det bör vara Andra Kammaren kärt och värdigt att söka häfda sin rätt gent emot Kongl. Maj:t och icke behöfva gå en sådan mindre tilltalande väg till målet. Herrarne kunna lätt föreställa sig, att, när herr Hedins motion en gång föreligger, det skall vara svårt att få ett bifall till densamma i båda kamrarna. Det kan också mycket väl hända, att Första Kammaren icke vill bifalla herr Hedins motion, men det gör också precis detsamma, ty får icke Kongl. Maj:t detta medgifvaude, som Kongl. Maj:t begärt, från båda kamrarna, utan endast från den ena, kan icke Kongl. Maj:t meddela de vanliga medgifvandena uti koncessionen, och då har kammaren vunnit samma resultat i en säkrare och bättre form än den här föreslagna. Det förefaller mig således, som om vi kunde vara ense om att vi böra välja den väg, som är mest effektiv och bäst häfdar Andra Kammarens värdighet i detta fall. Derfor yrkar jag afslag på utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *John Olsson*, *Romberg*, *Lilienberg* och *Norman*.

Herr Hedin: Jag skall anhålla att få fästa uppmärksamheten derpå, att, om kammaren nu bifaller utskottets förslag, kammaren i och

med detsamma kommer att faktiskt binda sina händer till pröfningen af den längre gående motion, som för närvarande ligger under behandling i statsutskottet. Det är alldeles gifvet, att då skall man svara på hvarje yrkande att utsträcka en skrivelse till Kongl. Maj:t längre än man här gjort, att man icke vill upprifva en fråga, i hvilken Riksdagen redan fattat beslut; och hvad skulle särskildt Första Kammaren komma att säga? Jag skall icke säga något vidare om denna sak, utan endast erinra om ett yttrande af lagutskottets mycket ärade vice ordförande för ett par år sedan. Man hade då föreslagit, att Riksdagen skulle skriva till Kongl. Maj:t och i största ödmjukhet anhålla, att Kongl. Maj:t ville af egen magt och myndighet något rätta de inskränkingar, som Kongl. Maj:t i strid med Sveriges allmänna lag vidtagit i bestämmelserna om svenske mäns rätt att sig församla till öfverläggning. Det förslaget afstyrktes af den mycket ärade vice ordföranden i lagutskottet med de orden — och jag håller honom räkning därför —: »Det vore förödmjukande för Andra Kammaren att bifalla ett sådant förslag». Det är förödmjukande att bifalla ett sådant förslag som denna anhållan hos Kongl. Maj:t.

Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af koncession å jernvägsanläggning inom Norrbotten.
(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men då jag hört många uttala den meningen, att, då herr Hedins motion kommer före, Andra Kammaren bör fatta sjelfständigt beslut och ett beslut, som skulle gå i den riktningen, att kamrarne hade hela koncessionsmagten för alla jernvägar, kom det mig att tänka på, om sådant vore lämpligt. Tro herrarne, att vi skola kunna riktigt ordna den saken? Om kamrarne skulle besluta i hvarje koncessionsfråga, tro icke herrarne, att vi då finge ett arbete, som öfverstege våra krafter, eller att det skulle leda till mycket besynnerliga resultat? Kan man icke tänka sig, att det då skulle kunna hända, att en jernväg skulle kunna ha framgång vid voteringen, medan en annan, som kanske vore lika eller mera berättigad, misslyckades? Jag tror därför, att det icke vore nyttigt att draga in i Riksdagen dessa strider om koncession till den vidd och omfattning, som här antydts. Det är dessa förhållanden som göra, att vi böra betänka oss mer än en gång, innan vi fatta ett sådant beslut. Skulle det gå så, som herr Olof Jonsson sade, eller att Första Kammaren bifölle, men Andra Kammaren afsloge Kongl. Maj:ts hemställan, då det således blefve omöjligt för Kongl. Maj:t att gifva koncession, tycker jag, att det verkligen vore att drifva all utveckling i detta afseende i baklås, och det tror jag icke vore nyttigt för landet.

Deremot tror jag, att det är ett annat förhållande med detta särskilda län Norrbotten. Förhållandena der beröra så ofantligt mycket landet i dess helhet, att jag anser, att vi böra hafva ett ord med i laget och i *detta* fall uttala vår tanke och se till hvad vi åtaga oss. Men att draga alla frågor på detta sätt in på Riksdagens bord, tror jag skulle blifva något, öfver hvilket icke blott vi, utan hela landet skulle blifva missnöjda, och vi skulle på det sättet icke kunna reda oss. Det är dessa betänkligheter jag velat uttala, men jag anser, som sagdt, att vi i detta särskilda fall böra skriva till Kongl. Maj:t, då det kan komma att gälla millioner, och dessutom så många viktiga

Ang. Riksdagens
hörande i fråga om
beviljande af
koncession å
jernvägsan-
läggning inom
Norrbotten.

intressen beröras deraf. På dessa skäl tror jag, kammaren gjorde klokast att bifalla utskottets hemställan och sedan låta oss taga i öfvervägande, om något vidare bör göras i afseende på herr Hedins motion. Jag tror icke, att vi böra för mycket blanda in densamma med förevarande fråga.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr *Petersson* i Hamra förenade sig med herr vice talmannen.

Herr Hedin: Blott ett par ord. Bakläset är alldeles icke farligt. Det redes på det allra enklaste sätt genom en kongl. proposition, hvarigenom Kongl. Maj:t säger till Riksdagen: »Gif de och de rättigheterna, de och de förmånerna för de och de jernvägarne», i stället för att såsom nu begära en *generel* rätt att lemna de och de förmånerna åt enskilda banor, utan att nämna *hvilka* de äro. Kongl. Maj:t behöver blott specificera, hvilka banor som skola hafva förmånerna. Man har sagt, att det skulle leda till strid och tvist. Det är ett alldeles origtigt talesätt. Då man talar om de gamla jernvägstvisterna, som rörde npp Riksdagen på ständsriksdagarnes tid i synnerhet och mycket litet efter det nya riksdagsskicket, så var det tvister om statens pengar. Derom är ej fråga här. Pröfningen skulle blifva i nio fall af tio, för att icke säga nittionio af hundra, en ren formalitet, som undanstökades med största lätthet i utskott och kamrar. Då och då komme måhända en sådan fråga som Gellivarafrågan eller den nu omhandlade koncessionen, om hvilken tillfälliga utskottet vet att berätta, att två myndigheter afstyrkt densamma, men underlåter att omtala, att en annan myndighet tillstyrkt den. Då kan vara bra att hafva rättigheten, medan pröfningen af alla de andra skulle blifva en ren bagatell.

Herr Elowson: Ett bifall till förevarande hemställan skulle, synes det mig, leda derhän, att genom de yttranden, som Riksdagen eventuelt komme att afgifva rörande koncessioner, Riksdagen blefve stäld i rad med andra myndigheter, som likaledes hade att yttra sig, visserligen främst i raden, men Riksdagens yttrande blefve likväl till arten enahanda med de af embetsmyndigheter afgifna. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen komme att afgifva yttrande, Konungens befallningshafvande likaledes, och möjligen andra myndigheter; derefter skulle ock Riksdagen yttra sig. Jag tror icke, att den formen är lämplig, utan anser, att Riksdagen bör sättas i tillfälle att i frågor af den stora vikt och betydelse, som att gifva ett jernvägsföretag koncession, fatta fullgiltiga beslut. Herr vice talmannen har menat, att detta icke skulle vara lämpligt, och det var egentligen i anledning deraf som jag begärde ordet, men den saken synes mig vara af den näst föregående talaren så utredd, att jag är i väsentlig mån förekommen af hvad han sade. Är det fråga om en viktig koncession, så kan ju Kongl. Maj:t inkomma till Riksdagen med proposition, och då får Riksdagen fatta särskildt beslut.

Det är sagdt förut, att man skulle kunna bifalla denna motion och sedan, när statsutskottets utlåtande öfver herr Hedins motion in-

kommer, äfven bifalla den motionen. Mig synes det likväl, som om Ang. Riksdagens hörande i fråga om beviljande af Hedins motion sannolikt icke kommer att gå i samma rigtning. Derför hemställer jag nu om afslag såväl på den föreliggande motionen som den af tillfälliga utskottet gjorda hemställan. jernvägsanläggning inom Norrbotten.

(Forts.)

Herr Wijkander: Endast ett par ord för att framhålla, hurusom de invändningar, som från två olika håll gjorts mot utskottets förslag, icke hafva något gemensamt med hvarandra.

Först förnekade en talare på stockholmsbänken, att Kongl. Maj:t har koncessionsrätt. Under sådana förhållanden är ju naturligt, att han och de med honom liktänkande måste sätta sig emot en sådan skrifvelse som den nu föreslagna. Men då konstitutionsutskottet icke någon gång gjort anmärkning emot att otaliga gånger koncession af regeringen lemnats, då Riksdagen hvarje år medgifvit just åt dessa af Kongl. Maj:t koncessionerade jernvägar upplåtelse af fri mark och andra förmåner; då synes mig så klart, att svenska Riksdagen erkänt Konungens koncessionsrätt, att det verkligen är att leka kurra gömma med Kongl. Maj:t att vilja förneka den saken.

Från den andra sidan har det framkommit ett mera reelt skäl. Man har sagt, att det skulle ligga utom Norrbottens intresse att få en sådan undantagslagstiftning, som här är fråga om. Mig förekommer det emellertid, som om ingen här förmått försvara den ståndpunkten, utan som om utskottet handlat klokt, då det betonat beträffande jernvägsanläggning der uppe, att Riksdagen bör hafva hörts, innan gjord framställning om koncession å sådan bifalles.

Jag för min del ber därför fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Mörtlösa instämde häruti.

Herr Lasse Jönsson: Jag kan icke förstå, hvarför dessa saker skola behöfva sammanblandas. De stå ju icke i annat sammanhang, än att det möjligen kan hända, att, om denna fråga nu faller här, äfven den andra motionen i sin tid kan blifva afslagen af Första Kammaren. Men då stå vi der. Nu har Första Kammaren antagit denna skrifvelse efter en mycket lång diskussion, och då synes det mig, som om Andra Kammaren äfven bör taga den. Nästa gång, när herr Hedins motion kommer före, kunna vi ju på grund af densamma gå längre. Vilja vi få någonting gjordt, böra vi nu bifalla utskottets förslag, och jag kan, som sagdt, icke se det ringaste binder att sedermera gå längre, då herr Hedins förslag kommer före, och yrkar därför nu bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Boestad: Jag tror icke, att vi gå hvarken regeringens eller Norges eller Norrbottens intressen för nära genom att enligt utskottets hemställan bifalla förevarande motion, och jag vidhåller därför mitt yrkande på bifall till densamma.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Enligt de yrkanden, som derunder framstälts, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå. Herr talmannen fann den förre propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i nu föredragna utlåtandet n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, visade 99 ja mot 88 nej; varande utskottets hemställan alltså af kammaren bifallen; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgivas Första Kammaren.

§ 10.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *H. Hedlund*, hvilken nu aflemnade en af honom, jemte 55 af kammarens öfrige ledamöter, undertecknad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om medverkan till beredande af mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 216, begärdes på bordet och bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes

bevillningsutskottets memorial och betänkannden:

n:o 4, angående kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa delar af punkten 2:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 3 med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket;

n:o 5, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

n:o 6, i anledning af väckt motion om införande af skatt på velocipeder; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, med anledning af väckt motion om utsträckt rätt för sterbhusdelegare att erhålla gemensam expedition i lagfartsärende; och

Första Kammarens protokollsutdrag n:o 97, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 i anledning af väckt motion om skrivelse till Konungen med anhållan, att koncession ej måtte utan Riksdagens hörande lemnas å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,40 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Torsdagen den 9 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs till en början Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde bordlagda propositioner till Riksdagen; och hänvisades:

till konstitutionsutskottet propositionen med förslag till ändrad lydelse af 74 § regeringsformen; samt

till statsutskottet propositionen angående upplåtelse, för bildande af Kungsörs köping, af mark från Kungsörs kungsladugård.

§ 2.

Efter föredragning vidare af herr *H. Hedlunds* m. fl. motion, n:o 216, beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 3.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 4, angående kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa delar af punkten 2:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 3 med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Den af utskottet föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden n:is 5 och 6.

§ 5.

Föredrogs det i gårdagens sammanträde bordlagda, från Första Kammaren ankomna protokollsutdrag n:o 97, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med anhållan, att koncession ej måtte utan Riksdagens hörande lemnas å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

Med förklarande, att som Andra Kammaren för sin del i ämnet redan fattat ett med Första Kammarens öfverensstämmande beslut, hvilket genom protokollsutdrag delgifvits sistnämnda kammare, förevarande delgifning skulle anses dermed besvarad, lades det ifrågarande protokollsutdraget till handlingarna.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades å nyo Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömaalen beviljades herr *C. G. Andersson* i Skeenda under åtta dagar från och med den 14 dennes.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets nedannämnda utlåtanden:
 n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 1 § kyrkolagen;
 n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående prestedens utbytande mot ett löfte;
 n:o 19, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 65 § utsökningslagen; samt

n:o 20, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862 i syfte att presterskapets kontanta aflöning må utgå af statsverket.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 9.

Justerades fyra protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Fredagen den 10 mars.

Kl. 1/23 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 dennes.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtanden n:is 17, 18, 19 och 20.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skärpta bestämmelser för försäljning af margarin.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag för gårdagen; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
